

Diplomová práce

2013

Lenka Handšuhová

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

Diplomová práce

Biblické motivy v díle Františka Hrubína

Vedoucí práce: doc. Mgr. Jaroslav Vokoun, Th.D.

Autor práce: Lenka Handšuhová

Studijní obor: Pedagogika volného času

Forma studia: kombinovaná

Ročník: 2.

2013

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s §47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

31. 3. 2013

Lenka Handšuhová

Děkuji vedoucímu práce doc. Mgr. Jaroslavu Vokounovi za cenné a podnětné rady, připomínky, metodické vedení práce a za trpělivost s jakou se věnoval mé práci. Děkuji mu také za to, že mě přivedl k psaní této práce na základě vedení svých seminářů zaměřených na poezii. Dále děkuji své rodině, která mě při psaní této práce podporovala a byla shovívavá a především děkuji mému manželovi, bez kterého bych nikdy nebyla schopna dokončit tuto pro mě podnětnou a hodnotnou práci.

Úvod.....	6
1. František Hrubín	9
1.1. Život Františka Hrubína.....	9
1.2. Tvorba Františka Hrubína.....	10
1.2.1 Vývoj motivů v díle	10
1.2.2 Světské motivy v díle.....	12
1.2.3 Tvorba pro děti.....	13
2. Paralely k Písmu v díle Františka Hrubína	16
2.1. Verše (1932 – 1948)	17
2.1.1 Zpíváno z dálky.....	17
2.1.2 Zpěv hrobů a slunce	18
2.1.3 Válka chudého.....	21
2.1.4 Chléb s ocelí.....	23
2.1.5 Hirošima.....	24
2.1.6 Mávnutí křídel.....	25
2.1.7 Rezekvítek.....	29
2.1.8 Motýlí čas.....	32
2.2. Země sudička	32
2.3. Proměna (1958).....	38
2.4. Včelí plást	41
2.5. Cikády.....	42
3. Biblické motivy.....	48
3.1 Jób.....	48
3.1.1 Jobova noc.....	48
3.2 Marie a zrození	51
3.2.1. Země Sudička (1947).....	51
3.2.2 Včelí plást	53
3.3. Modlitba.....	54

4. Soudobí autoři a jejich motivy (ovlivnění dobou)	57
4.1 Josef Hora (1891 – 1945).....	57
4.1.1 Život autora	58
4.1.2 Dílo autora.....	59
4.2 Bohuslav Reynek (1892 – 1971)	62
4.2.1 Život autora	62
4.2.2 Dílo autora.....	63
4.3 Thomas Stearns Eliot (1885 – 1965)	65
4.3.1 Život autora	65
4.3.2 Dílo autora.....	66
Závěr	70
Texty Františka Hrubína:	74
Ostatní prameny:	75

Úvod

František Hrubín je básník, spisovatel a překladatel, který je znám především jako autor básní a pohádek pro děti. Takto ho alespoň vnímá široká veřejnost. Mou snahou v této práci je přiblížení Františka Hrubína i z jiné jeho poetické stránky. Základem této práce je hledání (a snad i nacházení) paralel s Biblií v díle Františka Hrubína, biblických motivů a snaha o jejich rozbor a případné srovnání.

Jen rozbor kompletního díla Františka Hrubína by jistě stačil na velmi rozsáhlé dílo. Vybrala jsem proto z jeho tvorby především ty tituly, které již napovídají o jeho potřebách vyjádření se k náboženským tématům. Tato témata zůstávají mnohdy skryta, či nejsou na první pohled patrná, ale důkladným rozbohem se jistě lze dopracovat k výsledku, který bude pro tuto práci stěžejní.

Srovnání díla Hrubínova bude probíhat především s Biblií, a jejími částmi, dále s dalšími díly Hrubínových současníků. Rozbor díla bude veden nejen v rovině pochopení témat, ale zároveň se snahou o jejich utřídění a nalezení těch hlavních, která se prolínají vybranými sbírkami. V této práci se také zaměřím na kritiku Hrubínova díla, tato nebyla vždy pozitivní. A u některých kritiků se budu muset zaměřit pouze na část rozboru děl (pouze rané tvorby). V poslední části práce uvedu autory, kteří byli s Františkem Hrubínem spjati, ať už po stránce témat nebo lidsky a pokusím se o srovnání, nalezení oboustranného ovlivnění poetickou tvorbou a danou dobou.

Závěrem práce bude především kompletní shrnutí. Jsem přesvědčená, že tato práce bude pouze zrnkem v rozboru celého díla a jistě nepokryje ani všechny okamžiky autorovy tvorby, které se nějakým způsobem dotkly naznačených paralel a motivů, avšak vzhledem k tomu, že toto téma v oblasti poezie postrádám, budu se snažit o ucelený pohled a rozbor.

Je důležité si uvědomit, že dílo tohoto spisovatele a básníka nás ovlivňuje celý život, ať už jsme si toho vědomi, či nikoliv. Každý z nás se setkává s tvorbou Františka Hrubína již ve velmi útlém věku, téměř každá rodina má doma knihu tohoto spisovatele, „Špalíček pohádek“. A i proto jsem si tuto tvorbu vybrala jako téma své práce. Jako pedagog se setkávám s dětmi, které jsou touto tvorbou ovlivněny i s těmi, které ji neznají. Důležité je ovšem to, že jeho tvorba je tak zajímavá a stále aktuální, že z ní lze stále čerpat. Vždyť jeho báseň „Vezmi žlutou

tužku, namaluj mi hrušku a pod hrušku talíř, sláva, ty jsi malíř“ zná téměř každé dítě, které jsem měla možnost za dobu své praxe poznat. Podle jeho veršovaných pohádek s dětmi hrajeme divadlo a nejsme sami. Jeho básně jsou slyšet na recitačních soutěžích a každá maminka jistě svému dítěti minimálně jednou vyprávěla pohádku od Františka Hrubína. Tento spisovatel a básník prostupuje našimi životy a zanechává v nich mnohdy nesmazatelné stopy.

Doufám, že zároveň má práce bude moci být předlohou a pomůckou dalším pedagogům, kteří vyučují náboženství, aby mohli svým žákům ukázat paralely v díle. Zároveň může sloužit i vychovatelům, kteří vedou dramatické kroužky a stejně jako já používají verše k divadelním představením, které poukazují například na svátky. Rozbory jednotlivých básní a nalézání paralel by mohlo být jakýmsi vodítkem, nití, která by mohla každého navést, jak hledat, kde hledat a nacházet.

Dílo, které nám autor zanechal, je rozsáhlé a někteří z nás jej nikdy nepřečtou, ale každý z nás zná alespoň jednu báseň nebo pohádku, což se o mnoho spisovatelích a básnicích říci nedá. Právě proto je důležité jeho dílo rozebírat a zajímat se o něj a právě proto je dobré seznámit se alespoň s jednou jeho částí, která není sice tak známá či zprofanovaná, chceme-li, ale básníka a spisovatele formovala. Díky této části mohl básnický růst a zanechat nám další známá díla.

Doba, která donutila autora psát básně, ve kterých lze nalézt paralely nebo biblické motivy, byla pro všechny básníky, spisovatele, překladatele velmi bolestná a většina z těchto autorů promítala své pocity do tvorby. Druhá světová válka zanechala v myslech všech, i obyčejných lidí, hluboké rány, pocity zmaru, bolest, strach a bezmoc. František Hrubín byl člověk, který s biblickými motivy povětšinou „koketoval“. Nicméně se odvážil je ve sbírce „Země sudička“ plně rozvinout. I ostatní sbírky, které budu uvádět, těmito motivy nešetří, je samozřejmě otázkou, zda jsou používány výhradně "biblicky" nebo i jiným způsobem, toto zjištění bude také dílčím cílem práce.

Hrubín se velmi nechával ovlivňovat dobou, ve které žil. Některá údobí pro něj byla složitější, některá více blízká, nicméně žil vždy naplno a snažil se o tento postoj i ve své tvorbě. Tak, jak plně žil i plně odešel. Nejen nemoc jej zasáhla, ale také doba (především srpnová okupace v roce 1968). „*Mám v živé paměti rozloučení s básníkem v březnu roku 1971, obavu rodiny, že si okupační režim národního*

umělce oficiálním státním pohřbem přivlastní aspoň po smrti. Zabránil tomu Vilém Závada, který se s přítelem v Rudolfině rozloučil. A uložení do hrobu na vyšehradském hřbitově, kde zdálky náhle zazněl hlas křídlovky. Ovšem i groteskní výjev: když k hrobu přistoupil kněz...“¹

¹ KARFÍK, V. *Tak se mi jeví svět v tu chvíli*. In: Mladá fronta. Kavárna, 2010. s. 2

1. František Hrubín

1.1. Život Františka Hrubína

František Hrubín se narodil v Praze 17. září 1910 a zemřel v Českých Budějovicích 1. března 1971 v nedožitých 61 letech. Byl především básníkem, ale také dramatikem, překladatelem a prozaikem. Narodil se v rodině stavitele, který v jeho čtyřech letech musel narukovat do války a malý František od této doby žil i se svými dvěma sourozenci a matkou u matčina otce v Lešanech v Posázaví. Tato krajina jej velmi ovlivnila, rád se sem vracel. Zde také vychodil obecnou školu. „Rodnou“ chalupu získal později také do svého vlastnictví.

Od roku 1922 studoval v Praze gymnázium, nejdříve ve Slovenské ulici, poté v ulici Truhlářské a posledně v Libni, kde také složil maturitu v roce 1932, krátce navštěvoval abiturientský kurz při obchodní akademii a poté studoval na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy, kterou nedokončil.

Po studiích začal pracovat v knihovně, konkrétně zde nastoupil v roce 1934. V roce 1939 se František Hrubín oženil a to se svou kolegyní ze zaměstnání Jarmilou Holou. Spolu měli dvě děti, dceru Jitku Minaříkovou – překladatelku z angličtiny a italštiny a později syna Víta, který pracoval jako televizní režisér. V tomto zaměstnání zůstal František Hrubín až do roku 1945 a tato léta považoval za jedna z nejkrásnějších období svého života. Pracoval také jako redaktor v časopise *Mateřídouška*, který sám zakládal. Od roku 1946 se plně věnoval spisovatelské a překladatelské činnosti.

S koncem druhé světové války Hrubín začal jezdit na jih Čech, který si také velmi zamiloval a později zde koupil chalupu. Jako nejkrásnější zde vnímal rybník Hejtman a jeho okolí. O tomto kraji i rybníku také napsal básně, ale o tom se zmíním později v rozborech díla.

Život a dílo Františka Hrubína bylo ovlivněno několika stěžejními okamžiky: chvílemi strávenými za první světové války u dědečka, svatbou a životem s Jarmilou Holou a narozením dětí, druhou světovou válkou a vnímáním světa na jihu Čech. František Hrubín obdržel za svůj život několik literárních ocenění. Zemřel v roce 1971 po operaci na vážnou zhoubnou nemoc v Českých Budějovicích.

Mladý Hrubín začal publikovat svá díla již v roce 1928, čili ve svých osmnácti letech. Zpočátku také užíval některé pseudonymy jako např. B. Červený, K. Vlášek, Rafael a další. Tato jména však užíval sporadicky. Publikoval v časopisech, ale jeho první sbírka byla vydána nakladatelstvím Melatrich v roce 1933 a její název byl „Zpíváno z dálky“.

Nesmím také zapomenout, že dle jeho námětů vznikaly hry a byly natočeny některé filmy, Hrubínovým dílem jsou texty písní k velmi oblíbené pohádce „Pyšná princezna“. František Hrubín je dodnes velikánem české lyrické poezie, dramatikem, autorem překrásných pohádek a básní pro děti, z jeho pera vzešlo mnoho námětů a scénářů k filmům. Přestože byl Hrubín několikrát vyznamenán, nesměl nějaký čas publikovat (pouze pro děti) a k lyrické tvorbě se vrátil až později.

1.2. Tvorba Františka Hrubína

V této kapitole se nebudu zabývat celým dílem Františka Hrubína, zaměřím se především na sbírky z jeho ranějšího období, které mají prokazatelné stopy biblických motivů, či alespoň v nich lze prokazatelně najít paralely k Písmu. Jedná se především o jeho lyrická díla zaměřená na lásku, přírodní motivy a rodný kraj. Motivy, které hledám, bych byla schopna najít v celém díle Hrubínově, ale jistě bych se dostala do situace, která by mohla být konfliktní a průkaznost těchto motivů přinejmenším sporná či nedostatečně odůvodnitelná. Proto se zaměřím na ta díla, ze kterých je toto čerpání příhodné a na první pohled patrné.

1.2.1 Vývoj motivů v díle

Hrubín byl především zpočátku lyricky orientovaným básníkem, epické prvky se do jeho poezie dostaly až posléze. Nicméně byl ovlivňován soudobými událostmi, které ve svých dílech zachycoval. Můžeme zde najít reakce na obě světové války, na rodný kraj (dědečkův kraj), na svou životní lásku, na poválečné období i na období normalizace. Čili stejně tak, jak plynul čas, tak plynula témata Hrubínových básní.

Jakým způsobem začal psát František Hrubín básně? Či proč vůbec básně a ne prózu? Kdy ho básně zaujaly? Toto částečně vysvětluje „*Poprvé od raného dětství*,

*kdy se mi náhodou dostaly do rukou Erbenova Kytice a Heinova Kniha písní, mě vzrušila a rozechvěla báseň.*²

Víme tedy, kdy Hrubína upoutala báseň jako taková, ale motivy si vytvářel postupně a přicházely k němu vždy s nějakou důležitou událostí. Hrubín se snažil popsat to, co zažíval, čím se trápil, co jej bavilo. Jeho lyrická vyjádření jsou tak barvitá, používá jinotaje a malebně popisuje krajinu, ženu i víru. Motivy se střídají, avšak na sebe navazují. Hrubínovy sbírky jsou protkány mnoha zajímavými motivy, mnoha krásnými vyjádřeními a my zde můžeme vidět a vnímat krásu jazyka českého.

Aby bylo možné si lépe uvědomit, jak jednotlivá témata Hrubín skládal, uvedu některé názvy jeho děl. Ve své první sbírce „Zpíváno z dálky“ básník velebí „Srpnovou noc, Krajinu rodu, Jízdu po dešti, Léto na Jáchymu, Úplněk, Krajinu před bouří“ a další a další motivy. Již názvy básní jsou malebné, a samotné verše to jen dokládají. „Ze srpnové noci“...

*„Za hvězdou hvězdu polyká
slzící obzor, přivíraje
pod víčky nebes spící kraje
s písní, jež ze strun uniká,
ze strun, jež plný souzvuk spojí
na těle jako na nástroji.“³*

Jaký nádherný motiv, srpnová noc. Z těchto řádků si člověk dokáže představit to krásné nebe, protkané hvězdami, lehký vánek, který proniká tělem až do rozechvění. Není možné, aby někdo zůstal bez odezvy. I když se jedná o básně, které Hrubín psal jako poměrně mladý, je zřejmé, že jde o „veledílo“. Každá věta, každý řádek dýchá plnými doušky a každé písmeno je přesně na svém místě.

*„Živote, postůj, já jsem tvůj,
mám ústa, oči, noc a řeku,
miluji, vidím, hořím, teku,*

² STRNADEL, J. *František Hrubín*. Praha: Československý spisovatel, 1980. ISBN neuvedeno, s. 8

³ HRUBÍN, F. *Verše*. Praha: Československý spisovatel, 1956. ISBN neuvedeno, s. 9

*radostem pláč můj obětuj,
na čelo polož vrásku k vrásce,
dej rty mé nocím, smrt mou lásce!*⁴

Tyto verše jsou bez větších diskuzí psány mladým člověkem, plným života, který chce život uchopit a hltat plnými doušky. Tenhle člověk ještě nemá potřebu říkat, jak žít, on žije. Nemá potřebu svěřovat se, on je svěřován, nemá pocit marnosti, má vše po čem touží a chce to vykřičet do celého světa. Musíme s ním hltat tu bezbřehou lačnost po životě, i kdybychom nechtěli. Ovšem další verše a hlavně sbírky, reagující na události naší země, vetkaly do Hrubínova podvědomí motivy, které již nejsou tak krásné a plné svěžesti. Hrubín reaguje na vše a zachycuje i malé a nepatrné věci, které člověk v čase dějin ani nevnímá.

1.2.2 Světské motivy v díle

František Hrubín začíná světskými motivy. Jeho dílka a později díla jsou „přeplněna“ krajinou, přírodou, různými lidskými skutky a náladami. Až později přechází v lyricko-epickou tvorbu, kde může lépe vystihnout své zaujetí pro Písmo. Hledání a nacházení, tak lze vnímat v raných básních Hrubínových. Jaroslav Janů k tomu poznamenává „Zjišťujeme, že převážná většina básní prvních sbírek obsahuje zahledění do přírody básníkova rodového posázavského domova, a že osobitou zvláštností těchto lyrických motivů je souladná jednota subjektu s krajinou, jakýsi vzácný společný dech a vzájemné zrcadlení, ba prorůstání země a člověka... celé složité přírodní skutečnosti ... s ději lidskými.“⁵

Zaujetí pro rodný kraj a přírodu, která jej obklopovala, nacházíme zpočátku, byť někdy schovánu, téměř v každé básni. V těch, které jsou přímo zaměřeny na určitá zákoutí, jsou o to barvitější a zřetelnější. „Z Léta na Jáchymu“...

*„Tu nejdražší zem jen tak odmítáte
A ona se k vám za to ještě modlí.
S řídkými lesy louky pihovaté*

⁴ HRUBÍN, F. *Verše*, s. 10

⁵ JANŮ, J. In HRUBÍN, F. *Verše*, s. 253

O její chudý šat se nepohodly.“⁶

Možná ne pro každého, ale i v těchto verších na čtenáře dýchá jistá paralela k Písmu, možná ještě trochu rozpačitá a kostrbatá a zabalená do dalších veršů, ale je zde motiv „Matky země a motlitba za své děti“. V dalších sbírkách jsou motivy zřetelnější a více patrné, ale musíme si říci, že každý básník i ten, který tvrdí, že věřící není, má ve svých verších, motivy víry a Písma ukryty. Ne proto, že by tak byly obecně vnímány, ale všechno, co malebně básník sděluje, míří kamsi vysoko za obzor běžného vyjadřování a možná právě proto, je nezbytné, aby ve verších bylo toto „nadpozemsko“ obsaženo.

1.2.3 Tvorba pro děti

Pokud budeme hovořit o tvorbě pro děti, musíme se především zmínit o knize Špalíček pohádek. V této knize jsou obsaženy nejen básně, ale také pohádky. Některé veršované pohádky známe z lidové slovesnosti. Hrubín se věnoval dětské tvorbě po narození vlastních dětí a také v období, kdy měl „zakázáno“ vydávat. V této době se proto věnoval dětské tvorbě. Někdo by možná mohl namítnout, že tvorba pro děti není tak náročná, ale i zde Hrubín dokázal, jaký je velikán. Jeho „Pohádka o Květušce“ je něčím, co lze nazvat pohádkovou krásou. Malebnost jazyka je zde krásně rozvedena a přesto zůstává jednoduše vyjádřena tak, aby děti chápaly smysl.

*„I začala se jednou steskem chvět
a strásla na vonnou hromádku
růžový květ a bílý květ
a dala v ní život děvčátku,
a že se z květů narodilo,
Květuška všichni mu říkali,
květiny, ptáci, stromy, slunce
celé dny se s ním laskali.“*⁷

⁶ HRUBÍN, F. *Verše*, s 17

⁷ HRUBÍN, F. *Špalíček pohádek*, s. 226

Jak překrásně „vyzpívané“ zrození malého děvčátka, možná i zde mnozí vnímají jakési tajemno a „boží zásah“. Vždyť děvčátko je stvořeno přírodou, která jej chrání, laská a opatruje. Pohádka vlastně ani nekončí šťastně, je zde zmar, ale také naděje. Možná sem vložil Hrubín i svou naději na lepší zítřky pro všechny dobré lidi této země a především pro své děti.

*„Všudy, kde v kamnech dobře hoří,
Kde voní z pece chléb a koláče,
Tam, kde se domy stavějí, ne boří,
Kde všichni smějí se a nikdo nepláče,
Kde zpívají si děti, hned jak vstanou,
A kde jich zpívá sta a tisíce,
Kde zpívat ani chvílku nepřestanou,
Tam špatně dopadnou Zimice.“⁸*

František Hrubín napsal mnoho básní pro děti a ty jsou velmi krásné, snadno zapamatovatelné a hlavně jsou o běžných věcech, které každé dítě denně vidí, slyší a vnímá. O tom nám napovídají už názvy jednotlivých veršů např. Malíř, V trávě, Borůvky, Měsíček, Brýle, Zuby, Do školy. Je zde zřejmé zaujetí Hrubína přírodou. I malému čtenáři se snaží přírodu přiblížit, ukázat mu její krásy a přimět ho k zamyšlení. V této knize jsou i pohádkové hádanky, které opět poukazují na krásy přírody např. Rosa, Vrba, Vlna apod. V pohádkách jsou vloženy malé verše a rýmy, i zde Hrubín dokázal spojit čistou epickou tvorbu s rozmanitými lyrickými prvky. Jeho obrazotvornost je až magická. I tam, kde by člověk rým nehledal, je Hrubínem vložen a hlavně naprosto splývá s dalším textem. Vlastně každá část knihy začíná básní. Samotné veršovánky jistě nemusím uvádět, ale pohádky začínají již zmiňovanou „Pohádkou o Květušce“ a poté „Pohádky tisíce a jedné noci“ veršovanou skladbou „Chytrá Šahrazád“. I v této knize nacházíme „doslov“. Je psán autorem a je veršovaný. Rozloučení s dětmi pojímá autor velmi vážně a přesto citlivě a melodicky.

⁸ HRUBÍN, F. *Špalíček pohádek*, s. 285

„Čekáte ještě na pohádku?

Začněte znova od začátku,

Už jsem vám toho řekl dost.

...

Ted' zase vy mi chvíli hrajte,

Zpívejte nebo vyprávějte!“⁹

Sám František Hrubín byl dětskou tvorbou určitý čas pohlcen a rád se k ní vracel. Jako inspirace mu sloužila příroda a život, život s dětmi a okolo nich. Nebyly to jen děti vlastní, ale všechny, které potkal, zaslechl. V knize „Vyznání na cestu“ ke své inspiraci Hrubín píše: „*Verše pro děti jsem tvořil spontánně. Ze zkušenosti, ať už to byla zkušenost z dětství nebo zkušenost otcovská, rojilo se množství námětů a obrazů, zdánlivě nevyčerpatelných, a pak stačil malý popud – písnička, kterou jsem zaslechl z oken školy, první neobratný dětský krůček, drobný děj přírodní – a už se říkadlo, sloka a někdy celá básnička vznesly tak lehce jako bělásek ze zelné hlávky.*“¹⁰ I v tomto nepoetickém rozhovoru dokáže být Hrubín velmi poetický a jeho vyjádření je melodramatické. Jen to líčení popudů je něco, co by člověk mohl poslouchat znovu a znovu a představovat si ta místa se všemi neuvedenými krásami. Tvorba pro děti by jistě byla na další práci a možná i na mnohem víc, jistě by vydala na celou knihu, která by byla velmi zajímavá. Nicméně pro potřeby práce je tato ukáзка dostačující a jistě dokresluje Hrubínovu tvorbu. Mnoho dětských děl ilustroval Jiří Trnka a bez těchto ilustrací, musím uznat, by mnohá nebyla tak barvitá a přitažlivá.

Hrubínova dětská tvorba byla a dosud je inspirací a předlohou mnoha spisovatelům a autorům, bez této tvorby by děti byly velmi ochuzeny a další generace by neměly podle koho posuzovat „jistou“ krásu dětského jazyka.

⁹ HRUBÍN, F. *Špalíček pohádek*, s. 363

¹⁰ BERZ, O. *Nový výbor dětských básniček Františka Hrubína ilustroval Matěj Forman.*

2. Paralely k Písmu v díle Františka Hrubína

V této části práce se zaměříme na jeden ze stěžejních cílů hledání motivů a paralel mezi dílem Františka Hrubína a Biblií. Zde je důležité především to, že půjdeme po jednotlivých dílech a básních. Motivy jsou někdy jaksi schované za lyrikou, ale zde již Hrubín pokročil a básně jsou psány především v pozdějších letech lyricko-epicky, což nám částečně usnadní nalézání hledaného. Jiří Brabec k tomu říká: „*Vývojový paradox, o němž nám sbírka Včelí plást podává názorné svědectví, spočívá v tom, že básník musel – nechtěl-li zůstat u pouhých variací své rané tvorby – voluntárně nutit svůj talent, aby zmahal úkoly, jež byly jeho spontánnímu lyrismu cizí...*“¹¹

K tomu, jakým způsobem reagoval Hrubín na události, mi pomáhá hlavně to, jak sbírky navazovaly. Paralely v díle a motivy života a smrti se objevují především v období druhé světové války. Ne snad, že bych je nenacházela dříve, či později v dílech autorových, ale zde jsou nejlépe rozeznatelné a potřeba vyjádřit je nejpálčivější.

Někteří soudobí „obdivovatelé“ Hrubínovi tvrdili, že tyto motivy jsou pouze jinotajnými vyjádřeními světských motivů a ono biblické je mu pouze přisuzováno těmi, kteří toto vidět chtějí. Jednalo se především o léta 50. a 60. 19. století. Každý jistě pochopí, že v této době byl katolicismus, víra, Bible, teologie a další slova a výrazy brány za něco, co se neříká nahlas a už vůbec se takto nemyslí. Nicméně i takovéto hlasy zaznívaly a byly poměrně hodně slyšet především ve vyšších kruzích. Například Jaroslav Janů k tomuto tématu říká: „*A když se tento lid u Stalingradu opřel barbarskému útoku a zastavil fašistické armády, vycítil Hrubín básnickou intuici, že se mění dějiny a že „chudí“ ze své první vlasti přecházejí k ofenzivě. Již v září 1942 napsal hymnus na obránce Stalingradu...*“¹² Samozřejmě, že i Hrubín napsal sbírku poplatnou době, Chléb s ocelí, ale i zde se snažil o spíše lyrický text než o epickou tvorbu, která by byla jasně čitelná. Navíc i již zmíněný Stalingrad lze částečně považovat za motlitbu, alespoň je tak koncipován.

¹¹ HRUBÍN, F. *Země sudička*, s. 209

¹² JANŮ, J. In HRUBÍN, F. *Verše*, s. 259

2.1. Verše (1932 – 1948)

Tato kniha byla vydána v roce 1956 a obsahuje sedm sbírek, které vycházely v dřívějším období samostatně a v roce 1956 byly vydány v jedné knize. Budeme se věnovat jednotlivým sbírkám tak, jak budou důležité pro naše téma. Některé pouze uvedeme, jiné budeme rozvádět do největších podrobností.

2.1.1 Zpíváno z dálky

Sbírka obsahuje celkem 21 básní, tyto básně jsou lyricky laděné a jedná se o „začátek“ tvorby Františka Hrubína. Konkrétně je to jeho první vydaná sbírka, jak jsme již zmínili v úvodu. Popisuje rodnou krajinu a motivy z ní. Avšak již zde nalzáme pasáže, které nám nezdá se připomínají motivy, které jsou pro nás důležité, a můžeme v nich paralely nalézt:

*„Stesky se na vás, nebesa, jen hrnou,
nebesa modrá a nebesa bílá,*

...

*Tu nejdražší zem jen tak odmítáte
a ona se k vám za to ještě modlí*

...

*Dlouhými stehy cest at' sešijí si
to roucho, jež na mnohých místech praská.*

...

*Krajino tolik poslušná a přece
rozkazující celým pokolením.“¹³*

Obracení se k nebi a jeho volání i použití výrazů jako „roucho“ není užito jen pro malebnost jazyka, ale má i další význam a rozměr. V knize Genesis můžeme číst: „Když se Rúben vrátil k cisterně, vidí, že tam Josef není. Roztrhl své roucho, vrátil se k bratrům a nařikal...“¹⁴ Jak z uvedeného vyplývá i Hrubín se zmiňuje o rouchu,

¹³ HRUBÍN, F. *Verše*, s. 17, 18

¹⁴ Bible. *Písmo svaté Starého a Nového zákona*. Genesis 37:29

keré je roztrženo. Nabádá k jeho sešítí a zde nalézáme odkaz, abychom netruchlili, ale roucho sešili a žili svůj spokojený život. V Bibli se praví, že Jákob toto roucho přehodil přes svá bedra a pro syna truchlil, ale Hrubín chce roucho sešít.

Rozebírat básně z této sbírky však nebudu, protože tato sbírka není prvotně vnímána jako ta, která odráží básníkovo rozpoložení a obraz k lyricko-epické tvorbě a víře. Motivy zde nejsou plně rozvinuty, a pokud jsou zmíněny, básník se s nimi jaksi vnitřně „pere“. Není ještě plně připraven je rozvinout a dovést k dokonalosti.

2.1.2 Zpěv hrobů a slunce

V této sbírce nacházíme jak básně, které jsou Písmem inspirovány, tak básně, které jsou věnovány přátelům, známým či lidem, které Hrubín obdivoval. Báseň věnovaná památce Jana Novotného z Lešan je nábožensky laděná a přesto velmi osobní. Básník oslovuje svého dědečka, což samo o sobě má svá úskalí, ale je zde patrný další rozměr, osobní motlitba.

„Nad hrobem tvým se modlím. Vrchy dva dělí tvůj mír od polí, jejichž hlínu potěžkával jsi, nežli ulehla na tvoji hrud'. Poznáváš se v mém stínu...

...A po každém z nich jinak se nám stýská: už jednou – dávno, v noci bez lidí – smrt jejich spatřili jsme zblízka, dřív než ji oni uvidí...“¹⁵

Další báseň s věnováním je Josefu Horovi k padesátce, motivy nejsou ještě plně rozvinuty, avšak nelze je přehlédnout. Hrubín stále tápe ve vyjadřování a paralelách, lehce naráží na Písmo, ale někdy těžkopádně.

*„... a vidím opět jeho očima, jak lípy rozsvěcují světla strážná,
jak stojíš nad Kamenným Přívozem: stín poutníkův, jenž otrásl se z prachu, ...“¹⁶*

Strážné světlo a poutník, který se otrásl z prachu, je zřejmou metaforou. Člověk musí slyšet knihu Genesis a verš: *„V potu své tváře budeš jíst chléb, dokud se nenavrtíš do země, z níž jsi byl vzat. Prach jsi a v prach se navrátíš.“¹⁷*

¹⁵ HRUBÍN, F. *Verše. Včelí plást*, s. 44

¹⁶ HRUBÍN, F. *Verše. Pozdrav z kraje*, s. 59

Poslední báseň s věnováním je k padesátému výročí smrti Jana Nerudy. Hrubín zde vyjadřuje zaujetí pro tvorbu Nerudovu a obdiv i drobnou výčitku, že nemohl čerpat z jeho bytí více a déle.

„Zpěv hrobů a slunce“ vyšlo poprvé v roce 1947. Tato sbírka je poznamenána i tím, že v tomto období se Hrubín stal otcem a tudíž nacházíme motivy dítěte, ženy a lásky, které v předchozí tvorbě jaksi postrádám, či jsem je vnímala pouze okrajově. Zaujetí, starost i radost je vyjádřena opět velmi věrně, v básni „Píseň pro ženu“ můžeme najít otázku, která Hrubína velmi tísní:

*„Nad tebou skloněn jak nad květem
ptám se těch příštích dnů znovu:
Z bláta si osud svůj uhnětem,
Anebo ulijem z kovu?“¹⁸*

Hrubín má o svou rodinu starost, je ponořen do této otázky a snaží se najít odpověď. Ale ta nepřichází, zůstává nedořešena. Jaroslav Janů k tomu píše: „Úzkost o ně ho svázala s bytím celého národa a pomohla mu najít jeho místo v historickém dění, probouzela jeho občanské uvědomění, páčila ho z jeho dosavadní apolitičnosti.“¹⁹ Zde Hrubín zažívá jakýsi přerod, nabývá u něj významu země, jako matka, rodička a ochránkyně všeho živého. Hojně nacházím také zmínky o smrti, což není překvapivé, když si uvědomím, že většinu těchto veršů psal za druhé světové války (i když vyšly až po ní). A díky tomu nový rozměr dostávají i použité paralely a motivy.

*„Ó matko spánku, spánku bez hranic,
smrti, jež obcházíš dnes naše děti,
prabábo zdřímnutí, v němž poodletí
na chvílku mysl, snům se nebráníc,...
A ze všech stran se k němu žene zem
s kolébkami i s hroby, v kterých ztichla,*

¹⁷ Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona. Genesis 3:19

¹⁸ HRUBÍN, F. *Verše*, s. 79

¹⁹ JANŮ, J. In HRUBÍN, F. *Verše*, s. 255

tak opatrně, aby nárazem

Ani smrt, ani život nevyšpláchla, ... ²⁰

Nalézám shodu s Biblií: „*Našimi okny vstoupila smrt, vnikla do našich paláců. Vyhubila děti v ulicích, jinochy na náměstí.*“²¹ Cítím stejnou naléhavost a stejné utrpení, bázeň a nářky. Válka, stejně jako Boží hněv se střetávají a prostupují na první pohled. Inspirace a víra je namístě a čiší z dalších veršů.

„s těmi, jež kolem Města vyrůstaly,

Pro jeho chrámy vyrvaly si skály,

...

A spánek dětí splývá v jeden dech... ²²

Mnoho básní obsahuje motiv chudého člověka, Hrubín se vnímá tímto způsobem. Dokonce v jedné básni se označuje za „Rytíře země“ a tato země je vlastně vlastní chudého. Stejný název nese i další Hrubínova báseň. Chudým původně Hrubín označoval spíše souznění se svými předky, kteří pocházeli ze vsi, nicméně postupně se jako chudý skutečně začal vnímat a vnímal tak všechny, kteří byli zavlčeni do válečného sporu a trpěli. Zároveň chudé vidí, jako ty, kteří nejsou ničím zatíženi (mají čistá srdce).

„Než usnu, hledám ti pár slov: Požehnej hojně naše lože,

dovolil jsi mi přivést, Bože, ženu pod větrný můj krov,

k zemi své tiskneme se plaše a bez dluhu je srdce naše. ²³

Čtenář vnímá to souznění a ten cit i tu naléhavost, jakou nacházíme také v Žalmech: „*Stvoř mi, Bože, čisté srdce, obnov v mém nitru pevného ducha.*“²⁴ Není možné nalézt ve všech básních shodu či paralelu s biblickými texty či je úmyslně hledat a nacházet „přes všechn odpor“.

²⁰ HRUBÍN, F. *Verše. Město v úplňku*, s. 51, 52

²¹ *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona. Jeremiáš 9:20*

²² HRUBÍN, F. *Verše. Město v úplňku*, s. 54

²³ HRUBÍN, F. *Verše. Vlast chudého*, s. 55

²⁴ *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona. Žalmy 51:12*

Jednotlivé básně na sebe navazují a vytvářejí jakýsi příběh, který čtenář může vnímat až po několikerém přečtení či dokonce si jej může uvědomit až později, ke konci. Motivy se prolínají a prostupují jednotlivými verši, jsou melodické a navozují nejprve pocity štěstí, radosti, posléze pocity úzkosti a strachu. Hrubín velice rád pracuje s protiklady a dokáže jich využívat ke gradaci textu, k zamyšlení, odvrácení. Na začátku textu používá slova jako „mrtvý, smrt, lesk, stesk“ a na konci básně najednou nacházíme „zlaté čepce, rosu, děti, kolébku“. Motivy jsou až neskutečně pospojovány a vytváří celek, který připomíná tichou hudbu. Každá báseň má svou melodii, některé se opakují, některé jsou dramatické, ale všechny jsou lidské. Možná právě používání antonym v textu činí z Hrubína takového velikána. Všude je nacházím a všude jsou skutečně na svém místě. V jedné větě „nádhra“ i „ošklivost“ dodává textu zvuk.

2.1.3 Válka chudého

Motiv chudého je obsažen ve všech Hrubínových sbírkách, ale zde mají jasné obrysy, mluví o těch, kteří jsou po tisíciletí utlačováni znovu a znovu, jsou na nich páhány křivdy, a proto zde hovoří o „Válce chudého“, který se hodlá vymanit z potupy a najít nový řád a směr, spravedlivý a jasný. Janů se zmiňuje: „*Je to většinou jakoby poesie shlukování zoufalých, utrýzněných mas, temně podbarvená gézovskými obrazy válečné apokalypsy. Básníkův nepokoj se dramaticky stupňuje, do uší mu bijí „zvony vzpoury“, rozdělující lidstvo do dvou stran,...*“²⁵ Jako bychom slyšeli zvolání: „*Jak může být mír mezi hyenou a psem? A jak mohou žít spolu v míru bohatý a chudý?*“²⁶

Není důležité, zda v této sbírce mohu nalézt všude paralely či jen světské motivy. Výklad je mocnou zbraní v rukou připraveného, ale naléhavost Hrubínova je o to větší, oč blíž je konec války.

*„Nás ujídáte ve svých krajících, a proto dejte bez odkladu:
na bubny kůži umírajících, tuk mrtvých na štíty a kosti z nich*

²⁵ JANŮ, J. In HRUBÍN, F. *Verše*, s. 258

²⁶ *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona.* Sírachovec 13:18

na píšťaly pro piště hladu. ²⁷

Hrubín je válkou hluboce poznamenán, o tom bohužel vypovídají jeho básně, nicméně i z tohoto bídného času dokázal vykřesat dílo, které je hodné následování a obdivu. Na jedné dvoustraně této sbírky nalézáme báseň „Mrtví“ a „Živí“. Tyto dvě básně jsou každá na jedné straně a jsou si zrcadlem. Protiklady se zde střídají a básník s nimi šplhá pomocí metafor do neuvěřitelných výšin. I když by se mohlo zdát na první pohled, že je naprosto jasné, o čem básně budou, jejich texty jsou jaksi prohozeny. V básni „Mrtví“ hovoří Hrubín k chudým a jejich dětem, v básni „Živí“ k mrtvým. Je neuvěřitelné, jak dokáže Hrubín pracovat s lidskou představivostí a jak dokáže vnímat jemné nuance jazyka, jak je používá a láskyplně si s nimi hraje. Nutí čtenáře znovu a znovu číst a naslouchat jeho veršům.

*„Lesknou se jako za živa – ale ať hrůza přes nás věje,
ať se k nám kdo chce dobývá, váš prach se nezachvěje!“* ²⁸

Když jsem četla tento verš několikrát, začala jsem tu hrůzu a strach cítit uvnitř sebe. Těch pár slov je tak nabitých emocemi, že z nich až prýští. Ať člověk chce či nikoliv musí mu být jasné, že básník je pln všech těch metaforických výrazů, a že je nucen vyvíjet stále větší tlak a „nahustit“ text tak, aby byl jasným vzkazem. Takovýto vzkaz nacházíme ale i v Žalmech: *„Skrýješ-li tvář, propadají děsu, odejmeš-li jejich ducha, hynou, v prach se navracejí“* ²⁹

Mnoho hymnů z této sbírky má i refrén a evokuje písně. Hymnem mohou být nazývány právě proto, že jsou takto zamyšleny a jasně se ukazuje, že Hrubín byl všestranně nadaný a uměl si pohrát se slovy a verši tak, že jsou použitelné v různých situacích. Jeho básně nemají jednotnou formu, ani není tím básníkem, který stále dokola používá stejný rým. Každá báseň je originálem a každá má svou velkou a nezpochybnitelnou hodnotu. Přesto, že jsou tématicky propojeny a opět na sebe navazují, stejně tak, jako v předchozí sbírce, jsou samostatné. Nutí k zamyšlení. Nelze je číst jedním dechem a přesto k tomu vyzývají.

²⁷ HRUBÍN, F. *Verše. Výzva bohatců*, s. 111

²⁸ HRUBÍN, F. *Verše. Mrtví. Živí*, s. 116, 117

²⁹ Bible. *Písmo svaté Starého a Nového zákona*. Žalmy 104:29

„V nejzoufalejších nocích slyším ta jména – Volha, Don...

Jak by se z hloubi pohnul říším odzvánějící zvon.

Volha, Don, Volha, Don, Volha, Don...

Židovské matky s lidickými pod kříži stojí dnes,

Za nehty třísky kruté zimy a v srdcích rez, jen rez.

Volha, Don, Volha, Don, Volha, Don...³⁰

Až neskutečný nápěv, až neskutečné drama, které se odehrává v básníkově mysli, ta zranitelnost, ten zmar, ta nová a nová touha. Dále nechybí motivy, které básník tak rád používá „chudý“, „ženy“, „mrtví“. Báseň má vývoj a je tak „živá“. Až z toho mrazí.

2.1.4 Chléb s ocelí

Udělat skutečný rozbor této poezie by bylo ode mě troufalé. Jedná se především o poezii poplatnou době, začínající básní „Stalingrad“. Ale bezesporu jde o hymnus, který dokonce připomíná modlitbu. Je nezbytné si ji několikrát přečíst a zaposlouchat se do odkazu, který se skrývá mezi řádky.

Křivánek tvrdí, že Hrubín v těchto sbírkách představuje již naprosto jinou ideu, představuje se především jako svědek protifašistického dějinného zápasu a není možné najít již toho básníka s pevnou náboženskou vírou.³¹ S tímto tvrzením si dovolím nesouhlasit, pokud báseň čteme pozorně, paralely nacházíme.

„Na bílé plátno světlo kreslí stín města, torso domovů,

Jež požár s nebes neunesly, když opřel se jim do krovů,

Stín hordou vyvrácených vrat.

Zde neměří už počet ztrát.

Stín města, jenom stín, jež vrhá studené světlo bez krve

A za stínem se krví mrhá, smrt z útrov domovů tu rve

Životy, které lze jen rvát.

³⁰ HRUBÍN, F. *Verše. Zvon*, s. 123

³¹ Srov. KŘIVÁNEK, V. „Nová země“ Františka Hrubína versus „stará země“ Jana Zahradníčka. [online], s. 86

Zde neměří už počet ztrát. ³²

Čtenář si všímá bílého plátna, stínů a krve, smrti a života. Bílé plátno, na které stín nakreslil torzo domovů, připomíná plátno, do kterého byl Ježíš zabalen. Torzo domova připomíná torzo Ježíšova těla, požár na nebesích je jako Boží hněv.

Ukázka je zde skutečně uvedena jen pro to, aby si čtenář mohl představit, jakým způsobem tvořil básník verše poplatné době. Je vhodné si ovšem uvědomit, že jim také věřil, zbitý a zmučený válkou a nacistickou okupací, viděl v Sovětském svazu zprvu spojence. Později samozřejmě prozřel a také si uvědomil, že jeho hlas bude umlčen, pokud nebude hovořit jazykem, který je mu doporučen. Také z toho důvodu nemohl nějaký čas vydávat své básně a uchýlil se k tvorbě pro děti, která nebyla kontroverzní. Básník v této sbírce opěvuje Rus, Stalina, vojáky lidu a další.

2.1.5 Hirošima

Hirošimu sám autor nazývá básní ze staré země. Báseň je opatřena prologem, epilogem, prvním a posledním zpěvem. Tato báseň, jak sama napovídá, je jakousi reakcí na události, které zasáhly celý svět, na svržení atomové bomby na Hirošimu. To, čím se tu autor zabývá, je silné prožívání současnosti a pohled do budoucnosti. Nelze zde nalézt ani náznak minulosti. Tento pohled je pro Hrubína typický právě v období po druhé světové válce, nechce se již otáčet zpět, chce vidět budoucnost a promlouvat k ní. Chce ukázat nové cesty a možnosti, i původní úzkost a strach ze smrti a ztráty blízkých je zde přeryta do jakéhosi strachu o věci budoucí, o život samotný.

V této sbírce došlo ke skokovému vývoji, nejenže básně jsou již laděné téměř výhradně epicky, dějově chceme-li, ale zároveň i motivy jsou jiné či dostaly jiný, novější háv a náboj. V dalších sbírkách je to více patrné, ale i zde již vidíme jiného Hrubína, zapáleného a toužícího po životě, vnímáme jasnou perspektivu.

*„ ...je v nás však touha – celé noci s rozpřaženýma rukama
Stát mezi hrozbou chvějících se stěn, aby se nezřítily na kolébku,
Je v nás však touha – zaskočit ten pád alespoň v požehnané*

³² HRUBÍN, F. *Verše. Stalingrad*, s. 146

*Vteřině početí, je v nás však prostá touha – žít!*³³

Co více je třeba dodávat, Hrubín již nehovoří o hrobech, mrtvých, bídě, chudých, ale má touhu žít! I v době, která není pro nikoho lehká, která byla velmi nestabilní, nikdo netušil, jakým směrem se po tomto hrůzném činu budou jednotlivé státy mající možnost odvety ubírat, přesto všechno má touhu žít a hledět vpřed. Janů vidí jeho vývoj takto: „*I úzkost se tedy nyní změnila, je to úzkost nesmírného krásného života v jeho tykadlech hmatajících před sebe, do budoucnosti, ...*“³⁴

2.1.6 Mávnutí křídel

Sbírka mávnutí křídel poprvé vyšla v roce 1944. „*V Mávnutí křídel „chudý s chudou s veselou tváří kráčí do měst, do vsí, k lidem“ a „svět neví, co si s nimi počne“, a tento obraz již bezprostředně koresponduje s protifašistickými verši.*“³⁵

Ve sbírce nacházím dvacet jedna básní, které jsou výhradně lyricko-epické. Vysloveně lyrickou báseň již nenalézám. Básník má potřebu sdělovat a potřebuje jasné porozumění, proto zřejmě částečně odpoutává svou mysl od lyricky laděných básní a přechází k epickým. František Hrubín toužil po čtenáři, který jej bude číst a navíc mu byl i zavázán. Obával se, že jeho zkušenosti vložené do jeho díla mnohdy nejsou hodny tragédií, které jeho čtenář sám prožívá. „*Je to velká zkušenost pro autora, když se setká se čtenářem, o jehož existenci neměl a nemohl mít ani tušení: najednou to není jen čtenář, kterého upoutala ta či ona knížka, ta či ona sloka, ale člověk s osobními problémy, s tragickými zážitky, a často člověk, který toho prožil desetkrát víc než já...*“³⁶ František Hrubín si velmi dobře uvědomoval, že jeho básně, které vydával ve sbírkách i jednotlivě v časopisech, působí na široké spektrum lidí a tito lidé mají osudy mnohem pestřejší než samotný spisovatel. Chtěl jen vyjádřit pokoru a říci to, že ví.

Básně v této sbírce jsou velmi jemné, některé jsou milostné, jiné osobní, s věnováním i bez věnování. Sbírka je velmi různorodá, ale nic jí to neubírá na kvalitě a epické lyričnosti, kterou Hrubín tak rád využívá ve svých verších.

³³ HRUBÍN, F. *Verše. Hirošima*, s. 213

³⁴ JANŮ, J. In HRUBÍN, F. *Verše*, s. 260

³⁵ BRABEC, J. In HRUBÍN, F. *Země sudička*, s. 211

³⁶ HRUBÍN, F. *Konkrétní čtenář*. In: Rudé právo. Praha: ústřední výbor KSČ, 1966.

*„A vlny vlnou odlévají tvar plavých boků, v rusý klín
Žár poledníjak tenkrát v ráji položil cizí ruky stín,
A jezy obrácené zády v blouznivém šumu nesou čas...“³⁷*

Žena je zde vnímána stejně jako Eva v ráji. Je nahá a také poslouchá hlas (v tomto případě stín). To on způsobil, že z ráje musela i s Adamem odejít. A dále báseň pokračuje:

*„a nahá záda sluší řekám a nahá ňadra pahorkům
a nahé ruce větru sluší a mladé trávě nahý klín,...“³⁸*

Jistě není pochyb, že tyto verše nám připomínají dobře známé: *„dva prsy tvé jsou jak dva koloušci, dvojčátka gazelí, která se v liliích pasou. Než zavane den a stíny dají se v běh, vydám se k myrhové hoře, k pahorku kadidlovému.“³⁹* Našla bych v této básni snad všechny verše z „Písně písní“, ale tyto jsou velmi jasně a zřetelně napsané a na první pohled s Biblií souvisí. Nicméně lze nalézt také již zmíněný přechod k většímu sociálnímu. K tomu, co básník považoval za důležité v běžném světě, k tomu, co potřeboval sdělit přímo a nyní.

*„Lahodná chvíle váhání krůpějí na zlátnoucím chmýří
se zachvěla a jí se chví. V ní strnul svět, jenž kolem víří,
však slunce vypije ji včas a pak už těžko váhat – pro nic,...“⁴⁰*

Opět obava o věci budoucí, znovu váhání, chvění a poukazování na to, jak je vše zachváčeno něčím, co nás vnitřně tíží. Odkaz na válku a těžké období, sociální citění, ale i prosba a naděje. To vše nalézám i v této „milostné“ hře, kterou Hrubín rozehrává do nejmenších detailů a na nic nezapomíná. Ani na své oblíbené přírodní

³⁷ HRUBÍN, F. *Země sudička. Poledne ženy*, s. 136

³⁸ Tamtéž, s. 137

³⁹ Bible. *Písmo svaté Starého a Nového zákona*. Píseň písní 4:3, Píseň písní 4:4

⁴⁰ HRUBÍN, F. *Země sudička. Poledne ženy*, s. 138

motivů: „*A sama s jezem, vážkou, stromy...*“⁴¹ Autor dokáže vložit všechny své myšlenky a motivy do každé jedné básně, aniž čtenář cítí, že je přeplněna. Vše do sebe zapadá a naopak, když v některé náhodou něco chybí, je čtenář podvědomě přesvědčen, že zřejmě autor na něco zapomněl.

Další báseň s názvem „Plamen léta“ mi cosi připomíná a zpočátku nemohu přijít na to, co konkrétně má autor na mysli. Ale po přečtení celé básně se znovu zamyslím nad obsahem, vyplouvají jednotlivá slova a myšlenky, jako loďky, které musí sdělit „nesdělitelné“, to co slyším, vidím, a přesto nedokážu říci.

*„Kam šlehne plamen léta, tam jenom prach a prach,
v kvetoucích kopřivách korunu z vůní splétá
sirobě starých zdí. Zde stíny zabílené...“*⁴²

Ty kvetoucí kopřivy u bílé zdi, nahé slunce a člověk... smrtí smytý. Slova se míhají stejně jako myšlenky a jsou velmi rychlá, skoro nepolapitelná, až najednou slyším: „*Šel jsem kolem pole muže lenivého, kolem vinice člověka bez rozumu, a hle, byla celá zarostlá plevelem, celý její povrch pokrývaly kopřivy a její kamenná zeď byla pobořena.*“⁴³ Rozdíl mezi bílou a pobořenou zdí je sice patrný, ale tento rozdíl přičítám především tomu, že autor skutečně v této sbírce vyjadřuje i naději, bílá zeď, ve smyslu neposkvřněná, znovuzrozená.

Hrubín se snažil do svých básní onu naději a vizi lepších zítřků zapracovávat. Vize lepších zítřků a zářivé budoucnosti, se u něj objevovala stále častěji, a přesto měl strach, aby neustrnul. „*Žijeme v novém světě, aktivně se podílíme na jeho výstavbě, ale přimhouříme-li oči, vidíme stále ještě šeré obrysy světa starého. O to je naše cesta pro nás, kteří jsme se narodili v prvních dvaceti letech našeho století, složitější.*“⁴⁴ Tento lehký a letný strach byl pro básníky tzv. staré doby typický. Jejich snaha začlenit se k novým „zjevům“, jak je Hrubín nazýval, ne vždy přinášela kýžený výsledek. Nicméně Hrubín se nenechal zastrašit a našel svou cestu. Byl básníkem, který ač se sám řadil ke starší generaci, byl duchem a veršem mlád.

⁴¹ HRUBÍN, F. *Země sudička. Poledne ženy*, s. 138

⁴² Tamtéž, s. 140

⁴³ *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona*. Přísloví 24:30, Přísloví 24:31

⁴⁴ HRUBÍN, F. *Slavná je řeka poezie*, s. 1

Další básní z této sbírky je „Má báseň“. Tyto verše jsou jakousi oslavou básně, kterou autor vnímá jako možnost zpěvu, jako to, co přináší pocit volnosti a lehkosti, báseň, s níž se básník může vznést mezi stromy a naslouchat, jak mu múza napovídá další verše.

*„Zpívám a zpívám, neumělá chválo na křídla, která sílu neztratí, ...
...pocitem křídel, ještě teď mi škube, a křídlem napřed báseň má se klube, ...“⁴⁵*

Samozřejmě, že ne vždy je možné za každým veršem hledat souznění s Biblií, nelze vždy najít paralelu, kterou mnohdy čtenář postrádá. Ale tato oslava básně, je oslavou života, zrození „...pro něž orlové se rodí, na zemi, po níž moje dítě chodí.“⁴⁶ Báseň je pro autora „hnacím motorem“, poutem mezi sněním a psaním. Autor si básní považuje a ví, kde je může nacházet a kde je oslavovat. Podle Hrubína je vždy nutné na všem poctivě pracovat, a pokud i básník ví, oč mu především jde, není nutné se bát. „Vždyť nová poezie se tu neobjeví najednou, jen tak z ničeho. Poezie je řeka. Velkými básnickými jmény jsou označeny jezy, v nichž se všechna kypění a vření řeky, její drobná vlnění sbírají v mohutný varhanový hlas, a jimiž se slavnostně manifestuje nejen jejich krása, ale i síla.“⁴⁷

V básni „Láska a víno“ hovoří Hrubín k příteli Bohumilu Mathesiovi, nejen, že mu popisuje, jak v našem kraji víno dozrává, ale zároveň se zmiňuje i o jeho pití, o dnech strávených společně nad dobrým vínem. Bohumil Mathesius byl překladatel, básník a literární kritik. Zároveň také překládal z francouzštiny jako Hrubín, možná právě proto, je spojilo dobré víno a báseň. I zde je samozřejmostí motiv přírody, lásky nejen k vínu, ale i k zemi a ženě, ale ani na Boha autor nezapomíná. Zřejmě mu víno a jeho neopakovatelná chuť a láska k němu lehce připomíná lásku Boží. „...V létě se hrozny nalévají, září jim rozdělí chuť, barvu, jako Pán bůh v ráji, ...“⁴⁸ Hrozny dozrávají, slunce ještě září, ale poté se hrozny slisují a vznikne ono víno, které básníkům přináší svěžest.

⁴⁵ HRUBÍN, F. *Země sudička. Má báseň*, s. 143

⁴⁶ Tamtéž, s. 143

⁴⁷ HRUBÍN, F. *Slavná je řeka poezie*, s. 1

⁴⁸ HRUBÍN, F. *Země sudička. Láska a víno*, s. 144

S věnováním nacházím i další z básní Hrubínových, věnována je Bedřichu Červenému, překladateli, její název je „Život“. Celá tato báseň je o lehkosti bytí, někdy schází, jindy je ho mnoho, ale stále na něj myslíme. Lehkost v tomto případě prozrazují křídla. Ale i křídla nám dávají pocit těžkosti, pokud jsou těžká. Křídla jsou i pro radost a možnost útěku. Slyším: *“Jen letmo na ně pohlédneš, už není! Vždycky si opatří křídla, jak orel odlétne k nebi.”*⁴⁹ Hrubín také hovoří o orlích křídlech. *„Jen zem mi zbývá, země, kterou nohy unesou lehko, jako orlí křídla unesou nebe, ...”*⁵⁰ Paralela je naprosto zřejmá, v básni autor oslovuje i Boha, mluví k němu a žádá o pomoc. *„...Bože, jsou to křídla, jež zasadila bolest do mých ramen, anebo tíha, tíha, kterou nohy na každém kroku objevují s láskou?...”*⁵¹

„Na snubní prsten“ je název další básně v této sbírce. Báseň je zповědí, snubní prsten zde představuje mezník. Za každým veršem „ten zlatý prsten s monogramem“, následuje zase další časové období.

I tato sbírka vykazuje známé obrazy a autor se je nesnaží skrývat. Lze zde najít všechny motivy, jako ve sbírkách předchozích. Autor je snad trochu více zaměřen na sociální problémy dané doby, ale ani duchovno a víra se neztrácí. Stále jsou přítomné motivy přírody, země, ženy, lásky, smrti, vše, co od autora lze očekávat a nač je čtenář „zvyklý“. Hrubín to vysvětluje: *„Naše historická a zeměpisná situace: na malém, v některých obdobích velmi stísněném prostoru velká dramata historická, duchovní zápasy, které se nerozlévají, ale mohutně vzdouvají do výše. Tradice, mám-li to pojmenovat jedním slovem, to je u nás studně, nikoli cesta.”*⁵² A tuto cestu nacházím napříč celým jeho dílem. Nedokáže se od ní odpoutat. Je to cesta, kterou mu určil jeho život a jeho životní zážitky, útrapy, poznání a v neposlední řadě víra.

2.1.7 Rezekvítek

Sbírka Rezekvítek je celá věnována Miroslavu Hofmeisterovi. Tato sbírka nebyla za války vytištěna. Zvláštností této sbírky je jistě to, že se v ní objevuje třikrát báseň „Cestou k řece“ a navíc zde nalezneme i báseň „Cestou od řeky“. Básně na sebe

⁴⁹ Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona. Přísloví 23:5

⁵⁰ HRUBÍN, F. *Země sudička. Život*, s. 146

⁵¹ Tamtéž, s. 147

⁵² HRUBÍN, F. *A jací jsme, a jací nejsme*. In: Literární noviny, 1965. s. 6

navazují, sice velmi volně, ale návaznost je zřejmá. První z básní je věnována druhovi z dětství, druhá je nazvaná „zastavení u podlešanské studánky“, třetí bratrovi a báseň „Cestou od řeky“ je dle básníka k dedikaci. Toto slovo znamená „věnování či připsání“, nejpříhodnější je se tedy domnívat, že byla určena k věnování nebo ji chápat celou jako věnovací text, což zřejmě Hrubín také zamýšlel. Navíc všechny tyto básně začínají stejným nápěvem „Tou dávnou cestou spolu jdem,...“ I přesto, že sbírka obsahuje celkem jedenáct básní, budeme se věnovat výše uvedeným.

První báseň s věnováním druhovi z dětství toto dětství především popisuje. Evidentně sem básník zakomponoval krajinu svého dědečka, zmiňuje také hry, které jako dítě hrával „...běžíme, pokřikujíce, za stínem jelena,...“⁵³ Krajinu popisuje velmi podrobně a lyricky: „...a ržání proudu umlká v uších, jež tiskne jez... ještěrka sklouzla z horkých skal,...“⁵⁴ Věrná vzpomínka na mládí, tak lze nazvat tuto báseň, hledat v ní paralely není nezbytné. Je vidět sepětí s přírodou a rodným krajem.

Druhá z uvedených básní sice není přímo věnována, ale je zřejmé, že autor opěvuje svou lásku:

„...tvých šestnáct a mých dvacet let. Věř nevěř jejich snům.“⁵⁵

Nacházím opět motiv kraje, který je autorovi velmi blízký, motivy přírody, ale i krásné verše, které jsou nápěvem lásky. Autor dokonce zmiňuje konkrétní rybníky Ovčičku a Beránek. Spřízněnost s daným krajem je evidentní.

„A po mně stéblem piješ ty. Svůj obraz mi tam nech,
já z něho jednou vypiji tvé oči a tvůj dech.“⁵⁶

Takto krásná láskyplná slova nacházím v Písni písní. Mnohokrát jsem ji již uváděla, a proto není nutné, citovat verše znovu. Spojitost je však patrná.

Poslední z básní „Cestou k řece“ s věnování pro svého bratra. Tato báseň jako jediná působí velice smutně. Již u druhé sloky vnímám „riziko“ smrti, básník se ptá:

⁵³ HRUBÍN, F. *Země sudička. Cestou k řece*, s. 170

⁵⁴ Tamtéž, s. 171

⁵⁵ Tamtéž, s. 175

⁵⁶ HRUBÍN, F. *Země sudička. Cestou k řece*, s. 174

„Proč umřel? A proč umřela? Vždyť je tak krásný den!“⁵⁷ Dále sice opět hovoří o smíchu a kvetoucích stromech, ale vše je jak v mlžném oparu.

„Tou dávnou cestou se mnou jdeš bělostnou vůní žit,
Chci lásku a ty dálku chceš – budem je oba mít.
Ty tolik dálky, jež tě zve, že nevíš – a kdo ví –
O hrůze, jež si vedle tvé svou hlavu položí.“⁵⁸

Na jedné straně bělostná vůně, a na druhé straně hrůza, která je všeobjímající a leží vedle nás. Je evidentní, že básník psal verše v průběhu války (nebyly vydány). Sice krásný nápěv, ale velká bolest a utrpení se nese celou touto básní. Všudypřítomný strach je protkán touto básní.

Poslední ze zmíněných je „Cestou od řeky“. První verš je stejný jako u všech předchozích, ale je ohraničený, není na něj přímo návaznost dalšího verše, básník potřeboval verše propojit a tento nápěv k tomu posloužil velmi dobře. Báseň je o odcházení, o ubíhání času, zároveň je v ní ukryta naděje.

„Tou dávnou cestou spolu jdeme – jak čistý je náš dech! –
A vrby běží za proudem a za vrbami břeh...
A vidíme ji: ruměná za slunce, za lásky –
Pod hlavou její kolena, dva zlaté oblázky.“⁵⁹

Hlavním motivem básně je opět krajina, ale i budoucnost a nalézám nápěvy, které se opakují. Tyto refrény používal Hrubín zpočátku, nyní nejsou obvyklé, ale báseň tím samozřejmě získává další rozměr. Sice zde neobjevuji duchovní motiv, ale nápěv a opakující se refrén přinejmenším připomíná modlitbu. A po přečtení všech čtyř básní ji lze jako modlitbu také vnímat. Samostatně stojící básně sice mají také svůj vlastní význam, ale konečnou podobu získávají až dohromady. V poslední básni objevují také rezekvítek, podle kterého sbírka získala svůj název.

⁵⁷ HRUBÍN, F. *Země sudička. Cestou k řece*, s. 178

⁵⁸ Tamtéž, s. 179

⁵⁹ HRUBÍN, F. *Země sudička. Cestou od řeky*, s. 182

2.1.8 Motýlí čas

Tato sbírka je vlastně jednou básní o čtyřiceti dvou slokách. Báseň byla napsána jako „lyrický doprovod“ ke kresbám Maxe Švabinského a poprvé samostatně vydána roku 1948. Napsána byla však již v roce 1944. V roce 1953 vyšlo rozšířené vydání, ale já čerpám z původního, které je také zahrnuto v použité literatuře.

Báseň či „lyrický doprovod“ začíná bloudícími lidmi, kteří si ustýlají uprostřed lesů a jejich lůžka jsou prostá, spí pod hvězdami. Bůh stvořil měsíc a hvězdy. Lidé, kteří pod nimi spí, on hlídá. V žalmech se hovoří o tom, že vládnou noci a o věčném milosrdenství.

*„Slyš, u hlavy ti zrána ve stéblech šelestí
Stvoření vytepaná z té rosné svěžesti...
A vidíš jasné nebe, jež kdysi zahlédls –
Když smrt šla vedle tebe – v mlze, jen sklíčkem slz.“⁶⁰*

Je zřejmé, že pocestný strádá, ale cesta není jen trnitá, rosa mu pomáhá, zem je k němu milosrdná, den má jasné nebe. Básník nezapomněl na smrt, která obchází všude a hledá svou oběť, ale zde ji nenachází. Báseň má také refrén, tento byl přidán ke spojení jednotlivých Švabinského obrazů. Propojuje a zároveň působí jako melodický doprovod celé básně. „*Těch křídel! Zem je sráží, zem stoupající z nich, a závrat' letu váží na křídlech nejslabších.*“⁶¹ Andělská křídla, či křídla pro rozlet člověka, křídla nejslabších, to vše se propojuje v jeden celek.

2.2. Země sudička

V souboru básní nacházím jak paralely, tak motivy biblické. V této části poukážu především na paralely s Písmem, které jsou nepochybné. V další části uvedu i biblické motivy, které lze v knize nalézt. Ve sbírce autor začíná básní „Zpěv chudého“. Báseň má pouze pět slok, což je u Hrubína poměrně málo, takto krátkých básní příliš nenalzáme, avšak je textem a významem poměrně „hutná“. Myšlenky

⁶⁰ HRUBÍN, F. *Země sudička. Motýlí čas*, s. 189, 190

⁶¹ Tamtéž, s. 187, 191, 195, 199

jsou na každém řádku a navazují na sebe tak rychle, že člověk musí číst několikrát tento text, aby se neztrácel v záplavě textu.

*„Než usnu, hledám ti pár slov: Požehnej hojně naše lože,
dovolil jsi mi přivést, Bože, ženu pod větrný můj krov,
k zemi své tiskneme se plaše a bez dluhu je srdce naše.“⁶²*

V jedné sloce nalézáme modlitbu, požehnání, domov, ale i čistá srdce nezatížená hříchem. Zároveň cítím rodící se nový vztah a určité soupeření mezi vztahem k Bohu a ženě, možná bázeň, která je skryta za prosbou o požehnání. Není pochyb, že autor se inspiroval Adamem a Evou ve své prosbě, že zároveň jde o spojení muže a ženy s požehnáním božím. Tak hutný text není pro autora do této chvíle typický, ale zároveň ukazuje na jeho literární posun.

I další báseň této sbírky postrádá délku. Opět má pouze pět slok. Tato báseň je o ženě, kterou básník znal a po letech znovu potkal, avšak cit, který kdysi cítil, nezmizel. Je stále přítomen a možná časem dokonce zesílil.

*„... Pod hvězdami, jež zhasly v nás, já snil: Až rytmus jeho zmizí
z té krve, do níž z mojí vplul, zůst budou v každé ruce cizí
tvá ňadra bílá jako sůl...“⁶³*

Hledat souznění či paralelu je tak nasnadě, vždyť Hrubín hovoří tak malebně a přitom tak zřejmě. Nenalézt by bylo až hříšné: „*Dva prsy tvé jsou jak dva koloušci, dvojčátka gazeli, která se v liliích pasou.*“⁶⁴ Bílá sůl a lilie, které evokují nevinnost a bílou barvu, jsou velmi průkazné.

Báseň královské dary je inspirována Ježíšem. Hrubín zde hovoří o tom, že „král“ rozdává všem stejně i „vrahovo lože vyzdobí“. Hovoří o tom, jak Ježíš narodil se v chlévě. Nabádá k tomu, aby se člověk navracel ke kořenům. A říká, jak naše láska bude vykoupena krví.

⁶² HRUBÍN, F. *Země sudička. Zpěv Chudého*, s. 59

⁶³ HRUBÍN, F. *Země sudička. Na dávný verš*, s. 61

⁶⁴ *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona*. Píseň písní 4:5

*„... Ten, kdo měl někde v dálce dům, ve stohu se dnes chystá spáti, ...
...rozdává ze své chudoby ten, který snil, že všechno ztratí:
tak světlem slámy vyzdobí vrahovo lože, ...
...a poběhlicím prostře mech pod nohy, které lásce sluší,
Jež krvácejí ve střepech...“⁶⁵*

Jakoby báseň vyprávěla příběh o velké zradě a vykoupení. Cítím chlad a naději. Vnímám tu bolest, když „král“ připravuje lože pro toho, kdo jej poté zradí, pro svého vraha. Tu se vynoří myšlenka a verš, který nám vše ozřejmí. *„Je to ten, pro koho omočím tuto skývu chleba a podám mu ji. Omočil tedy skývu, vzal ji a dal Jidášovi Iškariotskému, synu Šimonovu.“*⁶⁶ Avšak opět cítím, že je za básní skutečný osud, konkrétní člověk. *„Hrubín v nich uniká do přílišné abstrakce a akcentuje opět více sféru subjektivního prožívání. Ve středu jeho tvorby je konkrétní lidský osud, jehož obecná platnost a důsažnost není shledávána v projekci do transcendentních relací, ale v jeho začlenění do vazeb rodových, v jeho etické odpovědnosti za životy druhých.“*⁶⁷ Takto popisuje posun Jiří Brabec.

„U srdce tvého“ je báseň bez věnování a přesto jakoby se zdálo, že je určena konkrétní osobě. Hrubín hovoří o důvěře, o rukou, které jsou jako misky vah. Nejprve zdá se báseň určená pro Boha, posléze však přechází do ženského rodu, je rozdělená, přepůlená. Působí velice zvláště ve srovnání s ostatními verši, a přesto se hodí do kontextu.

*„Tvé ruce jako misky vah váží můj osud.
Ať dobře zváží! Na poplach tma bije dosud...
... Zotvíralas mě ze všech stran na světlo denní
A nechala jsi dokořán mé zpuštění.“*⁶⁸

Co básník sděluje, je nutné poslouchat verše opakovaně. A i Bůh skutečně byl na vážkách, v Jobovi se píše: *„...ať mě Bůh zváží na vážkách spravedlnosti a pozná*

⁶⁵ HRUBÍN, F. *Země sudička. Královské dary*, s. 62-63

⁶⁶ Bible. *Písmo svaté Starého a Nového zákona*. Jan 13:26

⁶⁷ BRABEC, J. In HRUBÍN, F. *Země sudička*, s. 210

⁶⁸ HRUBÍN, F. *Země sudička. U srdce tvého*, s. 64

mou bezúhonnost.“⁶⁹ Dále básník najednou hovoří o ženě, která jej „zotvírala“. Jedná se tedy o osobní prosbu, prosbu, která je určena jen určitým uším. Nahý byl také Adam v ráji a toho srdce získala Eva, která jej otevřela a dovedla jej k hříchu: „*Neodcházej, jsem do naha u srdce tvého!*“⁷⁰ Na první pohled zpověď, a na druhý pohled prosba, v každém případě je básníkův hlas obrácen k Bohu. Jeho prosby se prolínají a především jeho láska je spojena jak se ženou, tak s Božím královstvím. Odtud čeká na podporu a zároveň na rozehřešení. Žádá oba o pomoc a pochopení.

V této sbírce se nachází další báseň s věnováním Františku Tichému. Tento světově uznávaný malíř, grafik a jevištní výtvarník Hrubína ovlivnil. Stejně jako Hrubín i on se k náboženským tématům uchýlil především za druhé světové války, zřejmě právě proto si byli blízcí. Navíc sbírku „Včelí plást“ Tichý ilustroval, Hrubínův obdiv je v této básni skryt.

*„Od prahu tvého odcházejí zmetci s uhlem, jež za den stokrát odhodíš,
s barvou, jež kdysi zaschla na tvém štětcí. Pak neznají tě. Ty však o nich víš,
a když se k ránu vracíš ze svých výprav, jak měsíc ověšen psím štěkotem,
tu na chudobu voláš: Sestro, připrav pro všechny lůžko, co se vejdou sem...“*⁷¹

Lehké metaforické přirovnání pohostinnosti přítele a zároveň opět obraz a motiv chudého, který nacházíme v každé sbírce a téměř v každé básni. Je navíc jasné, jak pohostinný jeho přítel byl a zde opět malá paralela, pohostinnost známe i z písma, i když chudý, rozdělil se, i když sám měl málo, nabídl ostatním a všechny přijal pod svou ochranu. Nacházíme v Markovi: „*Potom vzal Ježíš těch pět chlebů a dvě ryby, vzhlédl k nebi, vzdal díky, lámal chleby a dával učedníkům, aby je lidu předkládali. Také ty dvě ryby rozdělil všem.*“⁷² Pokud někdo nevnímá tuto souhru sdělení, je nutné znovu báseň číst a porozumět. Navíc báseň poskytuje další z mnohých odkazů: „*...už tolikrát stůl prostřela jim, aniž bys vzala sousto...*“⁷³ Víra je v Hrubínových básních zastoupena velkou měrou. Samozřejmě můžeme nalézat i motivy „světské“ a obsah spíše sociálně zaměřený, ale Hrubín svou víru nijak

⁶⁹ Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona. Jób 31:6

⁷⁰ HRUBÍN, F. *Země sudička. U srdce tvého*, s. 64

⁷¹ HRUBÍN, F. *Země sudička. Domov umělcův*, s. 65

⁷² Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona. Marek 6:41

⁷³ HRUBÍN, F. *Země sudička. Domov umělcův*, s. 65

neskrýval, v některých básních ji dává na odiv více, jinde méně, je však všudypřítomná. Nejen proto, že víry se Hrubín nikdy nezbavil ani nezřekl, ale proto, že tak byl vychován a takovým způsobem tyto básně cítil, potřeboval toto sdělovat a jeho vyjádření vždy měla další myšlenky ukryté mezi řádky.

Poslední dvě básně z první části sbírky „Země Sudička“ jsou naplněny přírodními motivy a tím, jak vypadá naše země v jednotlivých ročních obdobích. Je zde jaro, léto, podzim i zima, vše se skrývá za jednotlivými verši, kdy básník nejprve hovoří o smrti básníka a poté o starém dopise. Ač dvě různé básně, jsou propojeny v jeden celek, avšak i význam jen jediný, je možné také uchopit. Lze je číst odděleně i společně. Jedná se o velmi zajímavý efekt, již jsem uvedla báseň, která byla jakoby rozdělena ve dvě a zároveň nalézám dvě básně, které jsou propojeny, i když jsou samostatné.

*„Za města, v jejichž hloubi pláčí děťátka, odložená snem,
za země, k nimž se peklo tlačí a jimž na stavu ohnivém
zas tkají válek ruce kruté to roucho smrti přišlápnuté
a krví zakládají lem.“⁷⁴*

A v další básni:

*„A jako bys mě nevaroval – Ať město hřmělo do nebes
a jeho dech mě obkličkoval, ať u mých nohou zpíval jez
a strom to po něm opakoval, ať cvrček ticho noci koval,
tak marnotratně jsem si ved!“⁷⁵*

Kreativita Hrubínova je nepopíratelná, ale někdy působí až neskutečně, jak dokáže spojovat a rozdělovat jednotlivé formy, jak nakládá s jazykem a zároveň propojuje myšlenky tak obratně, až je to zarážející. Ač dvě různé, spojené v jeden celek, vytvářejí dojem různosti časové i prostorové. Čtenář se může přenášet mezi

⁷⁴ HRUBÍN, F. *Země sudička. Na smrt básníka R. P.*, s. 66

⁷⁵ HRUBÍN, F. *Země sudička. Ze starého dopisu*, s. 69-70

jednotlivými světy a plout na myšlenkách tak snadno jako autor: „*Těch nocí a dnů bezpočet mně bylo dáno jako králi, a jiní za mne děkovali.*“⁷⁶

Nepochopit v tomto případě znamená nepoznat.

Druhou částí této sbírky je „Země sudička“, podle ní je nazvána celá sbírka. V této sbírce se již formovala literární vize autorova o současném světě, do motivů duchovních vkládal i světská témata a původně čistě tradiční motivy „chudého“ nabývají i sociálních rozměrů, jak jsem již naznačila. Nicméně tato část věnovaná Janu Nerudovi se podle Jiřího Brabce vyznačuje: proměnou motivů, „... *od interpretací vyhraněně náboženských až po pojetí protikladu staré a nové země, ...*“⁷⁷ Zároveň zde nacházím jakýsi přerod v užívání básnických forem, původní ideje a konstrukce veršů jsou přetavena do čistě písňových forem a básně tak získávají další rozměr.

První básní této části je báseň nazvaná „Jitřenka almužny“. Motiv této básně je motivem dítěte, ale i tady nechybí chudý, země, srdce. Ale je skutečností, že tyto motivy dostaly trochu jiný ráz, že jejich zapracováním došlo k posunu vnímání této básně, je lidštější, není tolik vzdálena, není tolik obrácena k Bohu, ale stále je zde přítomen.

*„Spi, dítě, vysoko je nebe a někde na kraji
anděly v prsty světlo zebe, jak hvězdy rovnají: ...
... Obloha lakomství se klene – vidíš ten zlatý prach?
jako bys mluvil do kamene, když voláš, v srdci strach, ...
...tak ztvrdlo zlými dny – a dnes, kdy laskají tě sytí,
neseš svůj vesmír vší, v němž svítí jitřenka almužny.“*⁷⁸

Andělé, strach, laskání sytých, motivy, které v nás evokují mnohé, ale zároveň jsou i obyčejnými slovy zasazenými do kontextu básně a použitými tak, aby malebnosti jazyka bylo učiněno za dost. O zlatě hovoří Přísloví: „*Zlatý nosní kroužek či náhrdelník z třpytivého zlata je kárající mudrc slyšícímu uchu.*“⁷⁹ nebo také „*Zlatý*

⁷⁶ HRUBÍN, F. *Země sudička. Ze starého dopisu*, s. 70

⁷⁷ BRABEC, J. In HRUBÍN, F. *Země sudička*, s. 211

⁷⁸ HRUBÍN, F. *Země sudička. Jitřenka almužny*, s. 79-80

⁷⁹ Bible. *Písmo svaté Starého a Nového zákona*. Přísloví 25:12

*kroužek na rypáku vepře je žena krásná, ale svéhlavá a rozmarná*⁸⁰. Nejde jen o to, aby čtenář nutně nacházel podobnost veršů či motivů, ale zároveň aby si uvědomil, co jednotlivá spojení či slova skutečně vyjadřují. „Zlatý prach“ v souvislosti s lakotou je autorovo nabádání ke zdrženlivosti, není důležité, co vidíme, ale jak se poté zachováme „když voláš, v srdci strach...“. I když zde srovnává syté a chudé, snaží se básník o to, aby čtenář pochopil, že není dobré nechat se „laskat sytými“, protože to může vyvolávat pocit, především v člověku samotném, že se jedná o almužnu. Chudý zde vystupuje jako méněcenný a to chce autor zdůraznit, chudý nemusí znamenat méněcenný, jen je to člověk, který se vrátil ke kořenům a jeho „zlé dny“ budou překonány. Jako budoucnost, ta světlá, zde vystupují andělé, kteří se snaží o urovnání věcí příštích a umožnit tak novému životu žít v dobré budoucnosti, v takové době, kde již budou „hvězdy srovnány“.

2.3. Proměna (1958)

Icare, dixit, ubi es? Dua te regione requiram? Takto začíná báseň Františka Hrubína. Ač na první pohled zdá se, že jde o Ikaru a nám známý „přepracovaný“ epos, v básni je ukryto mnohem více. Mohla bych dokonce tvrdit, že se jedná o jakýsi střed s Ovidiovým Ikarem, o konfrontaci. Čili: Ikare, kde jsi? V kterou stranu tě mám hledat? Tak lze přeložit první verš.

Báseň je psána lyricko-epicky, možná by bylo vhodnější spíše říct, že je lyrická a má epické prvky, čili má dějovou linii. Tyto linie jsou dvě, první je o Ikarovi a Daidalovi, druhá o odpočinkovém odpoledni, a sedmý den odpočíval. Linie se prolínají a vytvářejí tak celistvou kompozici, která zároveň varuje.

Tato lyrická báseň je velmi dramaticky pojatá, autor nezapomíná na refrén a gradaci děje. Objevuje se zde i volný verš, který dotváří lehce plynoucí charakter básně. Autor chtěl příběh především použít jako předlohu, aby si lidé moderního světa uvědomili, jaké nástroje vlastní a jak mohou naprosto snadno zničit nejen zemi, ale také sami sebe. Proto je v básni kontrast, apel a touha po volnosti, slunce a smrt. Básník nabádá k zamyšlení, doslova křičí, má obavy o osud lidstva.

Dalo by se namítnout, že tato báseň je jaksi odlišná od ostatní tvorby, kterou Hrubín doposud publikoval. Je jiná námětem i textem. Volný verš také autor často

⁸⁰ Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona. Přísloví 11:22

nepoužíval, ale tato báseň ukončuje jednu etapu autorovy tvorby. „*Básník ji situoval na pražskou Štvanici mezi letní obecenstvo, ..., kde opodál bez ohledu na čas a prostor zkouší mytický Daidalos spolu se synem Ikarem vzlétnout na křídlech slepených z ptačích per, a to právě v den, kdy noviny přinesly zprávu o zkouškách atomové bomby...Alternativu zániku lidstva představuje naplnění touhy „po přirozeném životě.“*⁸¹ Hrubín měl stále obavy o budoucnost lidstva a tyto své představy a chmury vylíčil do této básně.

Báseň končí zvoláním: „*Kdo po nás dal by jméno Zemi?*“⁸² Hrubín musel upozornit především na to, že máme v rukou zbraň, která může vést až k úplné zkáze lidstva. Hrubín reagoval samozřejmě na další hrozbu jaderného útoku, především se bál, co lidé mohou svou neopatrností vše zničit, aniž by si to uvědomovali předem. Nicméně pro tuto práci je důležité, zda autor, ač naprosto změnil svůj projev, dokázal i do této básně vložit svou víru a naději, kterou jsme nacházeli ve všech předchozích sbírkách.

Víra a duchovní síla této básně je především v touze sdělit. Autor nezapomíná na pastýře, který je v úvodu zmíněn, nacházím i rozbor lidské duše a touhu po volnosti. Vnímám i hochu, který „*jakoby z prachu kostí vybujel,...*“⁸³

Ani zde se Hrubín nevzdává motivů, které jsou z předchozích rozborů dobře známé. Ano báseň je jiná, čtenáře může napadnout, že dokonce naprosto odlišná a zvláštní, ale Hrubína lze nalézt na každé stránce a v každém verši. To, že autor potřeboval ještě jednou a naposled okomentovat neštěstí, které se událo v Hirošimě, nacházíme zmíněno přímo v textu básně: „*Tak se mi jeví svět v tu chvíli, sedm let po Hirošimě.*“⁸⁴ Vroucné přání, víru i vzkaz vyzpíval autor ke konci této lyrické básně.

*„Tak se mi jeví svět v tu chvíli, sedm let po Hirošimě.
Po jejích mrtvých běží planetou třesení, které přešlo na nás,
To třesení však buď jen chvěním železných pilin v poli magnetu,
Který je pevný, buď jen chvěním životů v mocném magnetickém poli*

⁸¹ UHDE, M. *Má čítanka – František Hrubín*. In: *Revue politika*, 2005

⁸² HRUBÍN, F. *Proměna*, s. 21

⁸³ *Tamtéž*, s. 8

⁸⁴ *Tamtéž*, s. 16

Veškeré lidské naděje a vůle držet v rovnováze rozum a srdce... „⁸⁵

Předchozí text naznačil, že František Hrubín promítal svou víru do básnické tvorby. V některých jeho básních jsou přímo odkazy na Bibli, v jiných spíše paralely, které lze snadno srovnávat a porovnávat s úryvky z jednotlivých částí Bible. V této kapitole se budeme zabývat nejen již zmíněnými paralelami, ale zároveň tím, zda František Hrubín své dílo víře podroboval, či někdy stál v opozici. K těmto úvahám a rozborům nám poslouží nejen básně autorovy, ale zároveň i jeho články a eseje na daná témata. Mnohdy autorovo vyjádření k nějaké sbírce poskytne mnohem větší a ostřejší obraz než báseň samotná.

Autoři, kteří psali poezii a zároveň byli či jsou věřící, většinou alespoň část života a své tvorby víře a Bohu zasvěcují, jsou samozřejmě i tací, kteří toto na odiv nedávají. Někdy je tato tvorba úmyslná a autor „hledá“ další směr či inspiraci, někdy je naprosto náhodná a vyplyne až posléze. František Hrubín tvořil a psal verše věnované své víře a Bohu především v době druhé světové války. Inspirace v tomto období je pochopitelná, trýznivá doba, chudoba, bída, stesk, smrt, zármutek. Všechny okolnosti nutí člověka a nejen spisovatele nacházet a hlavně hledat něco, co by tuto dobu a tyto ztráty vysvětlovalo. Pokud je člověk věřící, obracení se k Bohu je o to snazší a vysvětlení lépe hmatatelné.

Jiří Brabec k autorovu vývoji během světové války říká: „*Intelektuální úsilí přesunulo těžiště z dřívější smyslové inspirace k duchovní kontemplaci, hudebně organizovaný verš byl nahrazen metaforickým dějstvím symbolické platnosti.*“⁸⁶

František Hrubín byl básník svou podstatou založen lyricky, avšak aby mohl sdělit své niterné pocity a rozvinout svou víru ve svých básních, musel přistoupit i na epické vyjádření, Miloš Vacík tento přerod nazval básnickým zápasem. „*Právě dnes jako by jeho verš dosáhl svých vrcholů, jako by přetavil všechny možnosti, které mu kdy poezie nabídla, do nového širokého zpěvu...*“⁸⁷

Ani František Hrubín neunikl zakázání své tvorby, v roce 1942 publikoval spolu s dalšími autory v Londýně a samizdatově.

⁸⁵ HRUBÍN, F. *Proměna*, s. 20

⁸⁶ BRABEC, J. In HRUBÍN, F. *Země sudička*, s. 209

⁸⁷ VACÍK, M. *Básník a poezie našeho světa*. In: *Literární noviny* č. 49, s. 1

František Hrubín sám tvrdil, že básně psát neumí, že je básníkem spíše lyrickým a k tomu, aby mohl vyjádřit vše, co by chtěl, potřebuje více „epična“. Hrubín byl přesvědčen, že do básně se nevejde celý svět, že není možné vše obsáhnout jen v básni, říkal, že se mu epické básně s volným veršem píšší špatně, proto také píše i prózu. Volný verš objevil prý velmi pozdě.⁸⁸

Je velmi důležité pochopit, že některé motivy z tvorby Františka Hrubína jsou vyjadřovány lyricky a částečně proto postrádají, pro některé, vývoj či děj. I když básně vyjadřují přesné pocity autorovy, není možné děje zachycovat pouze pomocí lyrického vyjádření. Ve sbírkách, které jsme uváděli je posun a vývoj (někdy až dramatický) u Hrubína patrný. Potřeboval se sám vyrovnat s tím, jak má svou vizi, víru a pravdu vyjadřovat.

2.4. Včelí plást

„Včelí plást“ obsahuje básně, které jsou pro potřeby této práce důležité. Jsou sice pouze čtyři, ale to nic neubírá na jejich důležitosti a obsahu. „Tíha země, Město v úplňku, Torzo mariánského sloupu a Včelí plást“. První a poslední báseň byla v některých edicích zařazena do jiných sbírek, ale já uvádím tento seznam dle prvního vydání a zároveň dle vydání, které mám k dispozici.

První báseň má pouze dvě sloky, ale jsou tak hutné, že je nelze přečíst pouze jednou. Význam vyplouvá na povrch až po několikatém přečtení.

*„I když zem rodnou s včelíny a hroby uzdvihne skřivan jednou písni,
Tíha dřív nepovědomá je v každém kroku mém,
Na prach tu tíhu drtí výška pod křídlem ptačím. Ženo má,
Ji tebou poznal jsem.“⁸⁹*

Hrubín píše o rodné zemi skoro jako o milence. Jednotlivými slovy se s ní mazlí, vnímá její velikost a krásu, mohutnost a zároveň propojenost se sebou samým. I když tato báseň není prvoplánově napsaná tak, aby zde biblické motivy mohly být rozebírány, jsou ukryty. Básník je schovává mezi řádky, snaží se nám podat pouze

⁸⁸ Srov. TOMÁŠEK, K. *Tři chvíle*. In: Kulturní tvorba, Roč. 4, č. 11, s. 8 - 1966

⁸⁹ HRUBÍN, F. *Země sudička. Tíha země*, s. 9

výpověď o tom, jak jeho země vypadá, jaké nese břímě, ale zároveň ji bere jako matku, stvořitelku, ženu. Popisuje ji jako známou, velmi známou ženu s krásnými nohami, splývajícími vlasy, dechem, který je propojen s jeho. Verše připomínají „Píseň písni“. Tak se autor mazlí s rodnou zemí.

„Město v úplňku“ je věnováno Bedřichu Fučíkovi. Byl katolicky orientovaným literárním kritikem. Možná proto tuto báseň Hrubín Fučíkovi věnoval, anebo tím chtěl vyjádřit to, že si tohoto člověka váží a váží si i jeho víry. V této básni se snoubí Hrubínovo zaujetí pro přírodu, vlast i paralely s Písmem:

*„A nebe k jaru dýchá celou zemí, až na místo, jež zvápenatělo,
Až na tvé město, Svatý pod věžemi, kterýs tu čekal, až se dochvělo
Vlnění řeky nad zmučeným tělem. Nevěrné mrazí v srdci vyhořelém,
Jim skrojek země svatojánské ztvrd a zvou tě aspoň na kraj srdce svého.“⁹⁰*

Nelze si nevšimnout básnickovy metafory o Ježíši na kříži umučeném. Nebo toho, že vše je vnímáno společně „celou zemí“. Při zamyšlení slyším list Korintským: „Zemřel sice na kříži v slabosti, ale z Boží moci je živ. I my jsme s ním slabí, ale pro vás budeme společně s ním žít z moci Boží.“⁹¹ Můžu se zaposlouchat do těch veršů a vnímat je jako vyvedení z otroctví, osvobození města, lidu, znovuzrození, to vše nacházím, pokud důkladně hledám. Není nutné opisovat celou báseň, je důležité ji číst a zamýšlet se nad těmi květnatými slovy, které v člověku probouzí pochopení, víru a něhu.

2.5. Cikády

Sbírka „Cikády“ není poezií pro každého, především ji Hrubín věnoval své manželce a objevujeme v ní i milostnou poezii, která nám dosud v díle Hrubína poněkud chybí. Nicméně nejedná se prvoplánově o poezii milostnou, nacházíme zde ale ve větší míře motivy jako láska, zpěv, studánka, dítě apod. Neznamená to však, že by Hrubín opustil i své dřívější motivy, především pak smrt, mrtvé, hroby a přírodu. Autor vždy

⁹⁰ In HRUBÍN, F. *Země sudička. Město v úplňku*, s. 19

⁹¹ *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona*. 2. Korintským 13:4

trochu přidává a nahrazuje motivy původní novými, či alespoň lehce pozměňuje jejich charakter. Každá sbírka je něčím nová a zároveň původní.

Náboženský obsah nemizí, dostává nové rozměry a lehce přechází z abstrakce, která je pro předchozí sbírky více stěžejní do určitého subjektivního vidění a prožívání. Hrubín se více věnuje člověku jako takovému, jeho náladám, pocitům. „*Subjekt se tak stává průsečíkem celé řady subjektů, není osamocen, není oddělen ani od mrtvých, ani od dosud nezrozených, je sám v sobě vesmírem, životem v jeho plnosti i stále ohroženosti.*“⁹² I zde je cítit ten truchlivý a podbarvený moment, básník je ovlivňován stále zuřící válkou a jeho básně jsou trýznivé a temné, ale vyvěrají zde krásné a velmi zajímavé obrazy. „*Je to většinou jakoby poesie shlukování zoufalých, utrýzněných mas, temně podbarvená gézovskými obrazy válečné apokalypsy.*“⁹³ Tímto způsobem se neprojevují jen „Cikády“, ale taktéž sbírka „Mít křídla“.

*„Za vaše přeradostné vzlyky, za vaše nařikání – díky,
dík louce červenové, dík noci srpnové!...
...žízňivým, kteří před námi nad vínem, nad studánkami
se dopili k své smrti a jejich smích tu ztich...
...A jejich žízeň? Přelila se z těch mrtvých srdcí do našich...“*⁹⁴

Báseň „Cikády“ je o mládí, o dávných časech, o zpěvu i smrti. Ale je osobní. Hledám-li paralelu s touto básní a snažím se najít tu správnou nit, musím hledat nejen v pití vína (krvi Kristovu), ale zároveň ve vlastní zkáze. Především poslední verš hovoří o „...přelití z těch mrtvých srdcí do našich“⁹⁵ Připomíná nám Žalmy: „*Pokorní budou jíst dosyta, budou chválit Hospodina ti, kdo se na jeho vůli dotazují. Vaše srdce bude žít navždy.*“⁹⁶ Nemůžu samozřejmě najít přesný verš, který Hrubín do básně vložil, ale jde mi především o inspiraci při psaní, básník vždy slova, která jej inspirují, musí přetavit do svého jazyka, do jazyka, který je mu vlastní

⁹² BRABEC, J. In: HRUBÍN, F. *Země sudička*, s. 210

⁹³ JANŮ, J. In: HRUBÍN, F. *Verše*, s. 258

⁹⁴ HRUBÍN, F. *Země sudička. Cikády*, s. 95

⁹⁵ Tamtéž, s. 96

⁹⁶ *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona. Žalmy 22:27*

a ve kterém mu myšlenky básnicky plynou. Pokud by se snažil používat přesná slova a myšlenky, nemohl by básně psát, pouze by opisoval a hledal k opsanému rým.

„Půlnoční báseň“ z této sbírky je krásnou oslavou a zároveň prosbou. Je sladká a radostná i uzavřená a melancholická. Propojuje v sobě vše, co cítí člověk, který je milován, miluje a má strach.

*„A na cestě, zvané Jinam, sníme, že náš hlas
mrtvé lásky přivábí nám, a že stejně zas
luna pěnou kuropění blýskne v ranní šed'
zlatem kohoutím, jež mění v stříbro její měď, ...“⁹⁷*

Je slyšet ta upřímnost a starost. Ta touha a jas. Nelze než nesrovnávat a nacházet tu touhu v „Písni písní“. „Kdo je ta, jež jak Jitřenka shlíží, krásná jako Luna, čistá jako žhnoucí Slunce, strašná jako vojsko pod praporci?“⁹⁸ Je až omamně zarážející, jak je možné hovořit o tomtěž a úplně jinými slovy. Přesto člověk cítí tu sžíravou potřebu znát víc a vidět dál, porozumět hlouběji.

Ve sbírce je celkem devatenáct básní, jsou velmi různorodé, avšak opět mají společného jmenovatele a tím jsou Hrubínovy motivy. Tyto prostupují celým jeho dílem, nalézám je ve všech básnických sbírkách, téměř v každé básni. Pokud v nějaké náhodou chybí, je alespoň naznačen či je báseň propojena s básní předchozí. Toto nacházím v básni „Hluboké léto“. Nenacházím motivy, které jsou pro dílo Hrubínovo typické, avšak nalézám propojení s básněmi ostatními.

*„Jak pije dítě ze studánky? Tak – že se země zachvěje!
Když nebe stínem oměje obarví modře jeho spánky
a nadbíhá mu v hlubinách, tu jako by se temně hnuly
a k ústům, která k pití špulí, jako by svit hvězdy táh.“⁹⁹*

Báseň je propojena s básní „Cikády“, nejen dítětem a pokračováním života, ale také studánkou, která naznačuje nový čistý začátek. Je cítit i starost, která je pro toto dílo

⁹⁷ HRUBÍN, F. *Země sudička. Půlnoční báseň*, s. 99

⁹⁸ Bible. *Písmo svaté Starého a Nového zákona*. Píseň písní 6:10

⁹⁹ HRUBÍN, F. *Země sudička. Hluboké léto*, s. 97

typická – „země se chvěje“. Nejen země, ale i lidé na ní, stín na zemi padá a najednou je tma a temno, hrůza. Ale hvězdy na nebi přeci jen dávají poznat nové světlo, sice zatím velmi slabé, ale s nadějí září a „táhnou“ k dalším zítřkům.

Nejdelší básní tohoto díla je „Písně pro ženu“. Jak již napovídá název je určena ženě a je pro ni a o ni psána. Ale je i o vztahu muže a ženy. Zde je na místě paralela, kterou není možné přehlédnout či ji „zapřít“.

*„Co jsem si vymyslel krásných jmen pro tvoje oči a ústa,
noc co noc probděl jsem, prosnil den a cítil, jak do mne vrůstá...“¹⁰⁰*

Což není možné srovnávat a uvádět další a další verše: „*Jako karmínová šňůrka jsou tvé rty, ústa tvá pŕvabu plná. Jak rozpuklé granátové jablko jsou tvoje skráně pod závojem.*“¹⁰¹ Možná by mi čtenář mohl namítat, že každá milostná poezie se dá srovnávat s Biblií, ale ne v každé básni jsou jak motivy lásky a odevzdání se, tak víry a Boha. A v této básni uvedeny jsou: „*Když prosíš – Bože, nás neopust’, ...*“¹⁰² Mohu rozebírat verš po verši a nacházet další myšlenky, které propojím s Biblií, ale již jsem našla to, co bylo možno nalézt a nemusím násilně hledat paralely, které by možná nebyly tolik přímočaré a průkazné jako tyto.

Jako velice osobní se jeví báseň „Mrtvým stolovníkům“. Tato báseň je skutečnou zpovědí autorovou, kde se snaží vyjádřit své nejhlubší starosti a myšlenky. Spatřuji báseň, potřebu sdělit nesdělitelné, ale i naději.

*„Zas hovořívám s vámi v snách a bojím se vám říci,
že jste už mrtví, stolovníci, mí stolovníci v hospodách –
bojím se zeptat, na kom teď je řada....
...bojím se napít z vaší křehké sklenky, z té sklenice, již brousil mráz, ...“¹⁰³*

Jsou stolovníci skutečně těmi mrtvými, které oslovuje, nebo zároveň jsou to ti, kteří po staletí doprovází všechny živé? Jde o doprovod, o přiblížení se Bohu a naplnění

¹⁰⁰ HRUBÍN, F. *Země sudička. Písně pro ženu*, s. 102

¹⁰¹ *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona. Píseň písní 4:3*

¹⁰² HRUBÍN, F. *Země sudička. Hluboké léto*, s. 104

¹⁰³ HRUBÍN, F. *Země sudička. Mrtvým stolovníkům*, s. 107

srdce radostí ze znovunalezeného? „...a vína, které přišlo vyprávět do vašich srdcí o radosti boží, ...“¹⁰⁴

„Setkání s dávnou knihou“ to je název další z básní této sbírky. I ona je něčím výjimečná a zároveň tak známá. Každé slovo, každý verš se zdá, jakoby už byl vyřčen a měl své jasně dané místo, přesto je nový a neznámý.

*„Když nebe očí všech, jež za tvůj obzor zašly, vyhaslo po letech, a pavučina kráší kout, kam tě hodil čas – když prstům odvykla, když tak se slehly stránky, že bolel by i vlas –,“*¹⁰⁵

Kniha, která je pro autora důležitá, že ji musí číst znovu a zas. Musí ji stále do rukou brát a zároveň ji ukrývá, aby ji čas nepoškodil. Hovoří s ní skoro jako se ženou, kterou obdivuje. „A ve znamení strachu i v nejkrásnější z knih listuji rozechvěle, ...“¹⁰⁶ Tato báseň je součástí sbírky, která je věnována manželce autorově, tudíž se nemohu divit, že různá přirovnání jsou pro autora tak důležitá a důvěrná zároveň. Sděluje, jak vše se vším souvisí a i kniha, žena, báseň, kořeny jsou a mohou být vnímány jako jedno souzrivší. Zároveň lze tuto „knihu“ brát jako tu, o kterou se autor opírá při svých básních. Tu, která je protkána každou, kterou do této sbírky napsal. Je to ta kniha, která nese slovo boží. „...Jen plamen stranou snil o rychlé smrti tvojí, v níž kolébka i hrob zaplanou slávou dvojí...“¹⁰⁷

Rozebrat všechny básně této sbírky by trvalo velmi dlouho a není nutné stále opakovat to, co již bylo vyřčeno. Nicméně se zmíním ještě o dvou básních, které jsou pro tuto sbírku důležité. Tou první je báseň „Vzpomínka na noc v staré světnici“, druhá je „Prosba a dík“. Čtenář by se mohl ptát, proč právě tyto básně jsou tak důležité, či proč byly vybrány? Začneme od konce, druhá báseň je vlastní modlitbou autorovou, ta první připomíná zpěv či chorál, který přímo nabádá ke zhudebnění. Navíc se jedná o jakýsi rozhovor mezi autorem a ženou.

„...Odvímám ten hlas jako nit z přádena starodávných hodin

¹⁰⁴ HRUBÍN, F. *Země sudička. Setkání s dávnou knihou*, s. 108

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 111

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 112

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 113

*a slyším: Spíte, vy tam, vy z popele, z popele mého vzešli, ...
... A tak vás mohu, děti mé, svým dávným hlasem vítat za všechny, co tu
bloudíme... “¹⁰⁸*

Právě proto, že většina veršů končí na samohlásky, je krásně melodická, tak vybízí k tomu si ji zazpívat. Nápěv jakoby člověk již v hlavě slyšel a melodii si už skoro mohl broukat, tak působí první z básní. Druhá uzavírá tuto sbírku a je příhodná pro ukončení. Modlitba je to, s čím evidentně autor ráno vstával a zároveň na lůžko ulehal. Proto vždy první a poslední básně sbírek působí trochu jinak, než ostatní. Jsou jaksi více zpovědní.

*„Byl jsem jen třtinou zpívající v tvém slastném dechu, Pane,
nad bahnem bídy, nad zimnicí slabosti neskrývané, ...
...Nepraskla ještě – Bože, díky! A praskne-li, ať ještě zbude
pro jeden přeradostný vzlyk, žes vyslyšel své chudé!“¹⁰⁹*

Autor nemohl jinak, zakončil svou báseň hlavním motivem, který se táhne celým jeho dílem. Chudý, který prosí Boha, ne chudý bídou, ale chudý svým osudem, alespoň prozatím.

¹⁰⁸ HRUBÍN, F. *Země sudička. Vzpomínka na noc v staré světnici*, s. 128

¹⁰⁹ HRUBÍN, F. *Země sudička. Prosba a díky*, s. 129

3. Biblické motivy

3.1 Jób

„Byl muž v zemi Úsu jménem Jób; byl to muž bezúhonný a přímý, bál se Boha a vystříhal se zlého.“¹¹⁰ Proč Bůh nechává Jóba trpět, když jeho úmysly a jednání jsou čisté. Je možné tuto otázku či odpověď na ni nalézt v díle Františka Hrubína. Měla by nám k tomu napomoci jeho báseň „Jobova noc“.

3.1.1 Jobova noc

„Jobova noc“ je rozdělena na čtyři zpěvy. První a čtvrtý zpěv je poměrně krátký, o to delší je zpěv druhý a třetí. Inspirace knihou Jobovou je zřejmá nejen z názvu, ale i z některých pasáží.

„Ve staré zemi žije básník Job a z těch ran, jež mu zasadila, básní
A hloubkou noci měří si svůj hrob. Poslední hvězdo, svítíš-li mu, zhasni,
Ty padající – hvězda padat má – a pak je tma, a pak je jenom tma.“¹¹¹

Rány hluboké, kopání vlastního hrobu, utrpení, samota. Inspirace biblickým motivem je nepochybná, ale zdá se poněkud rozpolcená, jakoby se básník hledal a snažil se nalézt ještě nepoznané. Snaží se o propojení biblického motivu se světským, s básníkem Verlainem, přeskakuje z myšlenky na myšlenku, hraje si se slovy, a přesto báseň působí rozervaně. Znovu a zas skládá slova do další melodie a přesto je cítit ostych.

„Nechce je slyšet hluchý básník Job a oni zase jeho neslyší,
Job naladí si strunu nejvyšší a s pierotem přeskakuje hrob.
Hle, Verlaine vystupuje ze stínu, stahuje lunu pro kolombinu.“¹¹²

Cítím ten jemný odstup. Musím se ptát, čeho se básník bojí, když se snaží schovat za klauna. Dívá se z povzdálí. V dalším zpěvu se básník již přímo obrací na Boha

¹¹⁰ Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona. Jób 1:1

¹¹¹ HRUBÍN, F. Verše. Jobova noc, s. 174

¹¹² Tamtéž, s. 178

a prosí jej, modlí se k němu a zpovídá se ze svého hněvu. Snahou básníkovou je nalezení rovnováhy. Používá různé druhy rýmu, které jsou na sebe napojeny a ztrácí se hnedle ve vyprávění.

*„Jako bys vyňal srdce dítěti a dal je hrůze, dal je prokletí,
Taková slova zoufalá a vroucná nesla se z jejich srdcí do budoucna.“¹¹³*

I tento zpěv je rozpolcený jako básník v celé básni. Z rýmu přerývaného najednou volně přechází v hymnus s refrénem, který těžce navazuje, avšak je potřeba. Toto je však cítit až později. Není tolik uspořádaného, tolik sděleného. Stejně jako Job modlí se k Bohu za odpuštění, je připraven na to, co Hospodin dal, také vezme.¹¹⁴ Více než biblický motiv zde nalézám osobní básníkovu zpověď a potřebu vyjádřit se k palčivým otázkám osobním. Možná toto bylo potřeba, aby básník dozrál a dokázal s ještě větším zaujetím a entuziasmem psát další sbírky.

Tak jako první dvě sloky nejsou přímo adresovány a spíš z nich cítím vzdor, třetí sloka je věnována naší zemi, zbídačené válkami, utlačované, přirovnané k malému děvčátku s okovanými botami. Objevuje se zde refrén, zvolání „*Ach, Čechy krásné, Čechy mé!*“¹¹⁵ Hrubín opěvuje naši zem, ale také vidí zmar a zlobu, smrt a potupu. I když i vidina lepších zítřků je tu nastíněna a básník se pokouší o budoucí barevnost bytí.

*„Ach, Čechy krásné, Čechy mé! Obraze rámu prastarého,
Kolikrát vytrhli tě z něho, že odprýskaly barvy tvé,
Až po tmu hrobů. A v den slavný znovu pro zraky žárlivé
Napne tě rámař starodávný. Ach, Čechy krásné, Čechy mé!“¹¹⁶*

Jistě bych zde v metaforách našla odkaz na dlouhověkost Jobovu a možnost pozorování svých dětí a dětí svých dětí „*až do čtvrtého pokolení*“.¹¹⁷ Ve srovnání nejde o to nalézt stejná slova, ale myšlenky a vzory. Job ač znaven a Bohem zkoušen

¹¹³ HRUBÍN, F. *Verše. Jobova noc*, s. 182, 183

¹¹⁴ Srov. *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona*. Jób 1:9 – 2:10

¹¹⁵ HRUBÍN, F. *Verše. Jobova noc*, s. 189, 190, 191, 193, 194, 195

¹¹⁶ Tamtéž, s. 195

¹¹⁷ *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona*. Jób 42:16

vytrval a přetrpěl, nakonec vše v dobré se obrátilo a byl za to vyzdvižen a dopřáno mu bylo dlouhého života. I naše země je zkoušená, zbídačená, podrobená, zkouškami obtěžkána, ale až vše přetrpí a „bosa šlápne do krve“...“napne ji rámař starodávny“¹¹⁸ a vše se v dobré vyvine.

Zpěv čtvrtý je jakýmsi krátkým dovětkem, oslava dnů budoucích. Hrubín zde již hovoří o svobodě, o velké rodině, o zrození básníkově. Zároveň proklíná minulost, to v co zemi proměnily války, tu tupost lidských stád a zároveň upozorňuje na to, že tato cesta nevede nikam jinam než do pekel.

*„Do pekel vedou vyvrácené brány, tvé brány, země hříchu, prokletí!
Bud' vymazána z lidské paměti!“*¹¹⁹

Křivánek uvádí, že nesmíme zapomenout, že tato báseň byla nejprve uvedena jako jakési pásmo v Burianově divadle a až posléze vyšla také knižně, když byla přepracována a byly do ní přidány některé další pasáže. Původně, ale autor „navázal“ prý pouze na motiv Máchův a země jako kolébky a hrobu. Navíc tento motiv pouze rozlomil na dvě půle, země jako matka fašismu a země jako matka sociální spravedlnosti.¹²⁰ Nechce se mi souhlasit, tato přirovnání jsou dle mého názoru příliš přímočará a nedívají se na metaforická vyjádření, která jsou v básni ukryta. Navíc nehledí na celou báseň, rozděluje ji na části, které posléze skládá. Mohu se zamýšlet nad tím, zda je smysl těchto znovu složených veršů správně interpretován. Nechce se mi věřit, že by Křivánek pouze použil to, co se dá použít a nepoužil to, co není pro daný rozbor vhodné. Je naprosto bez diskuzí, že Hrubín se v této sbírce obrací více sociálním směrem *a motiv používá i jinak*. Nalézám „bezdůvodné“ utrpení, ale i motivy, které jsou spíše sociálního charakteru. Báseň je psaná tak, aby oslovila nejen ty, kteří hledají odkaz Písma, ale také ty, kteří „pouze“ čtou báseň, která je lidsky oslovila.

¹¹⁸ Srov. HRUBÍN, F. *Verše. Jobova noc*, s. 194, 195

¹¹⁹ HRUBÍN, F. *Verše. Jobova noc*, s. 200

¹²⁰ Srov. KŘIVÁNEK, V. „Nová země“ *Františka Hrubína versus* „stará země“ *Jana Zahradníčka*. [online], s. 86

3.2 Marie a zrození

3.2.1. Země Sudička (1947)

Druhý svazek „Země Sudička“ je stěžejní pro tuto práci. V této sbírce se Hrubín skutečně „ponořil“ do svého nitra a motivy a paralely vyvěrají na povrch nejprve trochu přerývavě a posléze o to patrněji. Jak říká Jiří Brabec: „*Východisko viděl v objektivaci, v odpoutání se od uzavřeného okruhu smyslového prožívání, v příklonu ke konstantám, umožňujícím začlenění subjektu do nadosobních vztahů.*“¹²¹

Tento svazek vznikl v letech protektorátních, v této době nemohl Hrubín vydávat a věnoval se tvorbě pro děti. Svazek vnímal sám Hrubín jako nejucelenější a nejvíce vypovídající o něm samotném. Což je pro mnohé možná zarážející, protože autora znají z jiného pohledu a „biblickým motivům“ v jeho díle přiřazují pouze okrajovou důležitost. Samozřejmě, že základních motivů se Hrubín nezbavil, proto i zde nalzáme „chudého“, „hrob“, „zemi“, „matku“ a další. Navíc se zde objevují stěžejní biblické motivy jako „Jób“, „modlitba“ a další. Podrobně si sbírku rozebereme a budeme nacházet jednotlivé motivy, které si srovnáme. Můžeme i v této sbírce vidět přerod motivů. Brabec uvádí: „...*můžeme sledovat proměnu motivu Země, od interpretací vyhraněně náboženských až po pojetí protikladu staré a nové země, jež symbolizuje celosvětový protifašistický zápas.*“¹²²

„Země sudička“ je rozdělena na dvě části. První jsou „Vzkázání stará i nová“, druhou částí je „Země sudička“. Obě tyto části obsahují další básně. Autor znovu některé z nich věnoval „Zemi sudičku“ celou Janu Nerudovi. Básnická sbírka je protkána známými motivy od chudého, přes zemi k poběhlíci. Tato témata však získávají s touto sbírkou i jiný rozměr, nejen čistě náboženský, ale také „lidský“. Rozměr, který mu opět dovoluje změnit již známá místa na nové a nepoznané básnické končiny. Konkrétně Brabec se vyjadřuje: „*Hrubín si přináší z období, končící Včelím plástem, několik základních motivů..., které v dalších pracích konkretizuje, vsazuje je do nových významových kontextu a tím proměňuje jejich dosavadní, převážně náboženský obsah.*“¹²³ Jak mění obsah, nám Brabec neříká, nicméně z básní je toto patrné. Ale doba velmi napovídá, blíží se nová éra, válečné

¹²¹ BRABEC, J. In HRUBÍN, F. *Země sudička*, s. 208

¹²² Tamtéž, s. 211

¹²³ Tamtéž, s. 210

dny jsou téměř zažehnány a rodí se i nový Hrubín. Hrubín, který se dívá do budoucnosti a nechce myslet na minulost. Přesto všechno musí ještě některé věci uvést a „rozloučit se“ s přímým zvěstováním své víry.

Obraz Marie a zrození nalzáme v básni „Zpěv poběhlice“. Báseň líčí těžkou hodinu Marie, zároveň z ní čiší zápas mezi básníkem a vnímáním Písma a prostým sdělením, že se Kristus narodí poběhlici, ženě, která nyní leží v prachu chléva a trpí bolestí.

*„Jen pro mne, luno, dnes, kdy všechno vím, jsi napojila svitem kovovým
Nůž bolesti, jenž pohroužen byl v Evě. V životě cítím jeho žhavý smyk...
Dnes narodí se malý poběhlík. S hodinkou těžkou skryla jsme se v chlévě
A křeč, jež srdce matky stiskla mi, zabořila mi ruce do slámy,
Hvězdami staly se, jak chtěla láska, a světlo stébel srší z nich a praská
Do temnot chléva – a zem ústy plev plnými doušky pije moji krev.“¹²⁴*

Motiv poběhlice a zrození vkládá autor i do další básně této sbírky „Básníkův návrat“, avšak zde vnímám znatelný rozdíl a odklon od Písma. Poběhlice je znázorněna jinak a její narozené dítě mnohem více světsky a má spíše sociální charakter.

*„Ten mladý, s poběhlicí vedle sebe, ještě se v lesích jako v komorách
před spaním prošel, ona pro své nebe přebírá ve snu hvězdy jako hrách...
...Závist, jež jedem sliní reznou nit a nekřtěňátku stáhne srdce smyčkou, ...“¹²⁵*

Ač jsou zřejmé stejné motivy, slova vyjadřující „téměř“ stejnou situaci, není smysl básně stejný. Biblický motiv tato báseň postrádá, je zaměřená na soucit a vnímání žen a jejich dětí, na lidský osud obecně. Je zdůrazněn těžký úděl, nejistota a i když by se mohlo zdát, že se jedná o biblický motiv, nelze jej bezpečně prokázat.

¹²⁴ HRUBÍN, F. *Země sudička. Zpěv poběhlice*, s. 69, 70

¹²⁵ HRUBÍN, F. *Země sudička. Básníkův návrat*, s. 91

3.2.2 Včelí plást

„Včelí plást“ obsahuje báseň „Torzo mariánského sloupu“. Báseň je věnována jasnému biblickému tématu *modlitbě* ke sv. Marii. Báseň ač začíná „*K obrazu tvému, Maria, bohatec modlí se jako já...*“¹²⁶, připomíná nám začátek modlitby „Svatá Marie, matko boží...“. Jak je možné, že ač použita jiná slova, nalézá člověk souvislosti jakoby samozřejmě. Vnímám ostrost myšlení a víry autora a vůbec se nezamýšlím nad tím, že používá jiná slova, myšlenky mi plynou stejným směrem a stejně pomalu či rychle. Jak krásně autor vyjadřuje stvoření: „*...to děťátko, už křehnoucí tak blízko u lásky horoucí, jež k pláči nabíralo prve, pozvedne v plenkách krve a pohoupá.*“¹²⁷ Celá tato báseň je pojata spíše jako modlitba a oslava Panny Marie. Je zde brána jako patronka žen a matek a zároveň jako ochránkyně všeho živého. Zároveň je žádána o doprovod na cestě poslední. „*Maria Panno, polituj těch, kteří rozbili obraz tvůj! V hodině smrti, již se brání, nebudou bez zastání, až v onen čas...*“¹²⁸ Není možné nechat bez povšimnutí to lehké pouto mezi básníkem a Marií. Jakoby se snažil oslovit ještě někoho dalšího, ženu, snad matku, která jej na cestě životem doprovázela a kterou velmi miloval a obdivoval.

„*Jezulátko, jež neslo kříž, jež bylo bratřím svým na obtíž,
jež probodli ranami pěti – Ochraňuj naše děti
a naši krev!*“¹²⁹

Jak snadné je zanechat hmatatelnou stopu o ukřižování, když je tak jasně a zřetelně napsána. Není možné nevšimnout si prosby o smytí hříchů, když prostupuje celým veršem a posledně není možné přehlédnout utrpení Ježíšovo, když kříž a rány na těle jsou mu dány. Verš je poměrně krátký a přesto obsahuje mnoho myšlenek, mnoho děje. Toto je typické pro Hrubína lyricko-epického.

¹²⁶ HRUBÍN, F. *Země sudička. Torzo mariánského sloupu*, s. 31

¹²⁷ Tamtéž, s. 33

¹²⁸ Tamtéž, s. 35

¹²⁹ Tamtéž, s. 34

3.3. Modlitba

„Včelí plást“ je věnován na památku Janu Nerudovi a zároveň prof. Františku Novotnému. Tato báseň dala celé sbírce název, ale nedá se říct, že by byla stěžejní. Báseň přechází od modlitby za zemřelého, přes osobní zpověď, až k narození Ježíše a vlastní závěr.

*„Nad hrobem tvým se modlím. Vrchy dva dělí tvůj mír od polí, jejichž hlínu
potěžkával jsi, nežli ulehla na tvoji hrud'. Poznáváš se v mém stínu...
... Já dlouho nespím, s tebou hovořím, a dopítí už – bojíme se oba,
kuřátko srdce chvíle naše zobá, já je dnes v noci nepočítat smím, ...
... Dnes narodí se Kristus Pán. Dříví, jež otec štípá ve stodole,
počítá sílu nespočetných ran, které svět schoval pro Pachole...
...noc omžila jí oči jako květ, květ ovesničky, která na své koře,
zapíše jednou všechna tvoje hoře.“¹³⁰*

Vidím zde jasný vývoj a navíc přímočarou modlitbu, která souvisí s básnickovým životem. Je jasné, že Hrubín se posunul opět o kousek dál a ve svém vývoji nezůstal na stejném místě. Vyrostl, dokázal v těžké době vyjádřit pocity a náladu, aniž by se musel uchýlit k opisování textů či jejich kompilátu. Brabec dokonce hovoří o vývojovém paradoxu: „*Vývojový paradox, o němž nám sbírka Včelí plást podává názorné svědectví, spočívá v tom, že básník musel – nechtěl-li zůstat u pouhých variací své rané tvorby – voluntárně nutit svůj talent, aby zmahal úkoly, jež byly jeho spontánnímu lyrismu cizí.*“¹³¹ Hrubín překročil pomyslnou řeku a stal se „dospělým“ a „vzrálým“ ve světě válečném. Zažíval v této době krizi hodnot, a proto tyto hodnoty hledal v hodnotách tradičních, náboženských. Pokud budu hovořit o tématech, opět objevím známá a již mnohokrát zmíněná: země, hrob, přírodní témata – klas, kos, pažit, tráva, nebesa a další.

Modlitbu vložil autor do několika dalších básní. Některé jsou pojaty jako písně – mnohem snadněji by bylo možné je zaspívat než je recitovat.

¹³⁰ HRUBÍN, F. *Země sudička. Včelí plást*, s. 39 - 53

¹³¹ BRABEC, J. In: HRUBÍN, F. *Země sudička*, s. 209

*„Křídlovko, veselme se, že tu byl do dneška!
Tvář mrtvých – jako v lese ztracená maceška.
Ať jméno Anežka anebo Václav nese,
Křídlovko, veselme se, že tu byl do dneška!“¹³²*

Modlitby se především objevují ve sbírkách zařazených ve vydání „Země sudička“. Tato kniha již svým názvem napovídá, že niterné potřeby, které autor měl a potřeboval sdělit, ty které mu byly velmi blízké a osobní, situoval do tohoto svazku.

„...Dej, Bože, aby spalo, jak nespalo už dlouho! Jenom střež ten jeho sen, v němž proud je popones o mnoho nocí blíž, než prve stálo!... Stůj, Bože, jejich cestě ku pomoci! Město spí, naše domovy bdí v něm a ze všech stran se k němu žene zem.“¹³³

I v „Torzu mariánského sloupu“, které jsme uváděli výše spolu s tématem zrození a Marie, můžeme nalézt modlitbu, nejprve se modlí chudý a stěžuje si na svůj úděl, který vnímá v porovnání s bohatými lidmi jako nespravedlivý. V další části je prosba o požehnání: „*Maria Panno, požehnej rodičkám našim a sílu dej matkám, jež rodit mají v smrti!*“¹³⁴ V jedné básni dokáže obsáhnout autor několik motivů, aniž by splývaly či si byly na obtíž. Další část modlitby, která je proložena světskými motivy, které s modlitbou zdánlivě nesouvisí, ale jsou s ní evidentně spjaty, je v konečných pasážích básně.

*„Do záhuby nás neuvod’! Tvůj sloup jak stěžeň, jenž drží loď,
Jak tenkrát padal, strhl s sebou zem, která stála s tebou
na kraji hrůz - ...“¹³⁵*

¹³² HRUBÍN, F. *Verše. Křídlovka*, s. 91

¹³³ HRUBÍN, F. *Země sudička. Město v úplňku*, s. 26

¹³⁴ HRUBÍN, F. *Země sudička. Torzo mariánského sloupu*, s. 33

¹³⁵ Tamtéž, s. 35

Verš začíná prosbou, ale končí prostým označením skutečnosti, kterou autor vnímá spolu s dějinnými událostmi.

V básni „Prosba a dík“, která je součástí sbírky „Země sudička“ nalézáme další z modliteb. Je malebná, prostá, ale naprosto osobní. Ten pocit, který můžeme mít při čtení veršů, zůstává ještě dlouho po odeznění...

*„Byl jsem jen třtinou zpívající v tvém slastném dechu, Pane,
nad bahnem bídy, nad zimnicí slabosti neskryvané,
píšťalkou, kterou noc i jez protáhly se, ač křehká byla,
a kterou láska, láska dnes k ústům si přiložila...
...Nepraskla ještě – Bože, dík! A praskne-li, ať ještě zbude
pro jeden přeradostný vzlyk, žes vyslyšel své chudé!“¹³⁶*

Není možné neuvést jednu z básní, která působí lehce zvláštním dojmem a pod tímto stavem vnímá čtenář modlitbu autorovu jako píseň, jako zpěv, který přichází a je tichý, přesto se vrývá do každého a zůstává po něm cosi, co lze nazvat snad jen tichou vzpomínkou a prosbou.

*„Chtěl jsem tě, Bože, setřást jako strom listí, jímž dýchá,
mluvil jsem o tobě jako o někom, kdo nedoslýchá.
Chtěl jsem tě zapřít, Bože, Zapřel jsem, zapírám denně.
Máš málo, málo místa v srdci mém jak slunce v pění...
Chtěl jsem tě, Bože, zapřít ze všech sil v blátě, jež zebe,
žes našim krokům zemi ukončil a křídlym nebe...
Ale dnes toužím aspoň po jednom lítostném vzlyku,
tak jako touží opuštěný lom po dětském křiku...“¹³⁷*

¹³⁶ HRUBÍN, F. *Země sudička. Torzo mariánského sloupu*, s. 129

¹³⁷ Tamtéž, s. 159, 160

4. Soudobí autoři a jejich motivy (ovlivnění dobou)

To, zda soudobí autoři, především básníci, ovlivňovali Františka Hrubína, či zda Hrubín ovlivňoval některé své vrstevníky, je velmi složité prokázat. Pro nás je důležité, zda motivy, které se objevují v díle Hrubínově, jsou stejné, podobné či zda se dá vysledovat nějaká inspirace dobou. K tomuto srovnání a ozřejmění Hrubínových motivů nám napomohou tři autoři, dva čeští a jeden z Anglie, kteří tvořili v téže době. Toto srovnání není stěžejním tématem práce, ale je nutné jej uvést především proto, že některé motivy se mohou objevovat nezávisle na autorovi, ale jsou jaksi poplatné době. Meziválečná a válečná literatura je poznamenána velkými ztrátami osobními i lidskými obecně, proto se pokusíme nalézt spojení mezi dobou a tvorbou.

Josef Hora byl učitelem Františka Hrubína, také proto jej zařazujeme do této práce. Nejde nám přímo o to srovnávat jejich díla, ale poukázat na určité podobnosti či shodné inspirační zdroje. Zároveň také sdělit, jak Hrubín ovlivňoval i autory, kteří začali tvořit dříve než on a zda vůbec. Není jednoduché určité věci s jistotou prokázat, ale je možné se o toto alespoň pokusit.

Bohuslav Reynek byl také starší než Hrubín, ale lze jej považovat za současníka, zemřeli ve stejném roce, ale díla Reynkova vycházela již od roku 1921. Nicméně další velmi důležité sbírky vyšly až po roce 1945. Opět prokázat, zda se Hrubín nechal Reynkem inspirovat či dokonce, zda inspiroval on jeho, především po válce bude obtížné, ale pokusíme se najít stejné motivy či podobnosti v dílech obou autorů.

Thomas Stearns Eliot byl především básník, esejista a také dramatik. Pocházel ze Spojených států Amerických, nicméně od roku 1916 trvale žil v Anglii. Tohoto autora jsme si vybrali především proto, že tvořil ve stejné době jako předchozí autoři a dále proto, že v jeho díle můžeme najít duchovní a křesťanská témata, která se u něj začala objevovat až ve válečném mezidobí.

4.1 Josef Hora (1891 – 1945)

Josef Hora se narodil v Dobříni dne 8. července 1891. Do obecní školy začal chodit roku 1897 v Roudnici nad Labem. V letech 1902 až 1910 studuje na Roudnickém gymnáziu. Po ukončení studií nastupuje jako redaktor roudnického Podřípána

a zároveň začíná studovat v Praze práva. Jako redaktor přechází v červenci 1919 do redakce Práva lidu, v této redakci v té době končí jako redaktor Krejčí a Hora ho nahrazuje. Téhož roku v prosinci se žení se Zdenou Janouškovou, spolu získávají po dvou letech byt v Praze a narodí se jim první dítě, dcera Zdenka. Po získání bytu nastupuje jako vedoucí kulturní rubriky v Rudém právu. 15. října 1929 je vyloučen z komunistické strany a stává se po J. Vodákovi vedoucím kulturní rubriky Českého slova. V redakci pracuje až do roku 1940, kdy se rozhodl odejít ze zdravotních důvodů a začíná bojovat s nevléčitelnou chorobou. Umírá 21. června 1945 a jeho pohřeb je vnímán jako radostný manifest nad nabytou svobodou. Na jeho pohřbu přednáší básně František Halas a Jaroslav Seifert. Básně jsou věnovány právě jemu a oslavují konec utrpení.¹³⁸

Pokud bych se zaměřila na dílo Josefa Hory, jeho začátky lze najít již ve velmi raném věku. První verše začal psát na gymnáziu. Zvláštností na Horovi je především to, že ačkoliv „prošel“ mnoha údobími – proletářskou tvorbou, impresionismem, předválečnou modernou – nemohl být nikam zařazen. Zůstal vždy někde mezi ostatními. Křivánek píše: „*I v těchto letech tvůrčí zralosti a slávy zůstal Hora osamělým hledačem, ztratil víru v revoluční perspektivu, nezískal však ani víry náboženské; zůstal osamělí, bez opěrných bodů metafyzických systémů, bez majáku Božího řádu,...*“¹³⁹ My však víme, že Hora psal tvorbu, která měla velmi blízko k víře a tudíž, toto tvrzení vyvrátíme.

4.1.1 Život autora

Pokud bych se chtěla věnovat hlouběji životopisu, mohla bych rozvést výše uvedené myšlenky, ale pro tuto práci je důležitý život autora, nikoliv životopis. Chtěla bych se dopátrat, co jej ovlivňovalo a zda motivy, které ve svých dílech používal, jsou shodné s Františkem Hrubínem, odlišné, či podobné. Ačkoli autor prošel všemi těžkými obdobími počátku 20. století, která byla pro jeho vývoj jistě stěžejní, ve svých sbírkách používal především témata nadčasová.

Jeho první dvě sbírky jsou důkazem toho, že ač osamocen a nepřípojen k žádnému proudu, přece byl Hora zasažen předválečnou modernou. Křivánek

¹⁴⁹ Srov. FIALA, D. *Josef Hora*. [online].

¹³⁹ KŘIVÁNEK, V. *Samoty Josefa Hory*. In TVAR literární obtýdeník č. 15, s. 1

k tomu dodává: „*Jestliže v debutu nazvaném prostě Básně se mísí ještě silný vliv symbolismu s vitalistickým zpěvem dychtících smyslu a svár vnitřního, duchovního vnějšího, smysly kořistěného dění je překonáván příklonem k vitalisticky chápanému životu v senzualistické mnohosti prožívání,...*“¹⁴⁰ Jakoby trochu Křivánek vyvracel původní myšlenku, že Hora ve svých básních duchovno nezmiňoval a nebyl jím ovlivněn. Ale možná, že jen neshledal tolik víry, kterou by u člověka, který bude čerpat z Bible či dalších křesťanských motivů, předpokládal.

Aby čtenář možná pochopil život Horův ještě lépe a intenzivněji, musím se zmínit o faktu, že v témže roce, kdy se Hora narodil, zemřel Jan Neruda. Ten básníka velmi motivoval, oba byli spřízněni pocity, jako jsou spravedlnost, odpor k měšťáckému životu, cit pro společenskou skutečnost a tyto pocity zřejmě vycházely především z toho, že oba čerpali ze své zkušenosti s chudobou a příkořím.¹⁴¹ Hora své básně v první sbírce vydal ještě před válkou, ale svou druhou knihu až po ní. A i když Hora byl dalek přiklánět se k hnutím a dobovým tendencím a nechat se jimi ovlivňovat, ve sbírce se válka prokazatelně projevila. „*Nuže nebyl to jen milostný cit, jenž v básníkově hrudi rozdmýchoval horoucí vznět života, nýbrž – po zákonu vyvažujícího kontrastu, tak příznačného pro Horovu osobnost – také zkušenost světové krveprolití.*“¹⁴²

Život autorův byl plný zvrátů, ale jeho básně byly ovlivňovány jen lehce, na rozdíl o Hrubína, který vše co v životě prožil, do básní vložit musel.

4.1.2 Dílo autora

Josef Hora byl nejen básník, ale také překladatel a literární kritik. Jeho díla vycházela již od roku 1915. První sbírkou byly již zmíněné „Básně“, po válce vydal básník svou druhou sbírku s názvem „Strom v květu“. Poté mu bylo přisuzováno, že se stal tzv. proletářským básníkem a jeho sbírky byly pod tuto tvorbu zařazovány, jedná se především o sbírku „Pracující den“, i když by se mohlo na první pohled zdát, že tato poezie je proletářská, tak užité motivy hovoří o tom, že básník neslevil ze svých původních. Pouze je rozpracoval a zasažen válkou i učinil více zřejmými. „*Vždyť básníkův odpor proti sociální křivdě a bidě pramení také odtud, že její stín*

¹⁴⁰ KŘIVÁNEK, V. *Samoty Josefa Hory*. In TVAR literární obětýdeník č. 15, s. 1

¹⁴¹ PÍŠA, A. M., *Básnické dílo Josefa Hory*. In HORA, J. *Básně*, s. 7

¹⁴² Tamtéž, s. 9

*lehá na jeho shodu s životem; ...*¹⁴³ Křivánek sice jeho poezii ve dvacátých letech nazývá proletářskou, ale zároveň také přiznává, že je v ní stále obsaženo to, co bylo i ve sbírce první – lyrika společenská i intimní. Dobová kritika dokonce zmiňuje, že Hora úmyslně je básníkem lidským, místo básníkem třídním. Zároveň tvrdí, že tam, kde lze hledat socialismus není báseň a naopak.¹⁴⁴

Pokud budu hledat ono sociální a zároveň se budu snažit dopátrat motivů, které by básníka spojovali s Hrubínem, nemohu vynechat báseň s názvem „Modlitba dělníkova“.

*„Z hlubiny bídy pnu své ruce k čistotě květů, snů a jar.
Přijď, obnov svět, ó Revoluce, jak déšť když spadne v suchopár...
...Své duše srážce přísný, bdělý, zlu nedám k sobě přistoupit.
Dál, výš a hloub po život celý za hvězdou svobody chci jít...*¹⁴⁵

Pokud se budu zabývat podobností s Hrubínovou poezií, nacházím motivy přírodní – květy, jar, motiv chudého, v tomto případě bídy, motiv nebe a života. Je tedy otázkou, zda Hrubín byl básněmi Josefa Hory ovlivněn, či nikoliv. Musím si ale uvědomit, že pro danou dobu, byl odpor a sociální citění typické. Básníci je používali proto, že to tak cítili, nebyl v tom úmysl čerpat z dalších zdrojů, nýbrž prostá potřeba.

Důležité je se zamyslet nad tím, zda v básni skutečně převládá ono sociální, či v ní spíše převládá i další rozměr. Hvězda svobody, zde značí především svobodu víry, jako strážce duší je chrání před zlem jako strážný anděl. Téměř v každé básni jsou motivy, které byly uvedeny i u Hrubína. Navíc básně mohu srovnávat mezi sebou a nalézám významné podobnosti. Tvorba obou byla v dané době unikátní a oba pocházeli ze stejných poměrů, ovlivněni stejnou dobou, a tudíž i jejich tvorba nese stopy, které se shodují. U Hrubína jsem zmínila, že po druhé světové válce došlo k přerodu a Hrubín začal psát pozitivně a jaksi zahleděně do budoucnosti s vírou lepších dní příštích. Totéž je obsaženo i v díle Hory. I když poněkud dříve. Zde by bylo možné onu inspiraci nalézt. „*Kritika hovoří o nové knize omládlých*

¹⁴³ PÍŠA, A. M., *Básnické dílo Josefa Hory*. In HORA, J. *Básně*, s. 10

¹⁴⁴ Srov. KŘIVÁNEK, V. *Samoty Josefa Hory*. In TVAR literární obtýdeník č. 15, s. 4

¹⁴⁵ HORA, J. *Básně. Modlitba dělníkova*, s. 130

smyslů vykoupaných v mladém jižním slunci a starém jižním moři...stala se katalyzátorem jeho tvorby a dala vystoupit jako dominantnímu tématu motivu času v jeho reálné i metafyzické rovině. ¹⁴⁶

Stejný či podobný osud potkal také Horu, stejně jako Hrubína. I on podlehl zákeřné chorobě, ale měl ještě tolik sil, že napsal „Zápisky z nemoci“. *„Jsou již úryvkovitým i rozryvným deníkem dvojnásobného utrpení, jímž na básníkovu bytost doléhala jak ochromující choroba, tak krvavý, zkázonosný úděl světa i domoviny.* ¹⁴⁷ Josef Hora zemřel na konci druhé světové války, měsíc po kapitulaci Německa, hrdý na svou zem, i když přepadán steskem. Zemřel s vírou v lepší zítřky a sny o společensky spravedlivé a svobodné zemi.

*„Země, země stokrát pokoušená, kolikrát
vidala jsi cizí ruce z věna tvého lidu cáry rvát!
Krev a slzy tekly po tvé skrání, mlčel hlas božího slitování,
a jen smrt a jenom hlad sily zrno do tvých lad.
Bůh a svět postavili tě v svůj střed,
drtili tě v rukou jako květ, jako kalich v střepy rozbili tě,
jako stromu zas ti dali zrát.
Mnich a voják bili, líbali tě, trhali a láтали tvůj šat.* ¹⁴⁸

V básni „Zpěv rodné zemi“ se objevuje roztržené roucho a nutnost jej zašít. Stejný výjev používá i František Hrubín. Nalézám i stejné motivy – smrt, květ, slzy, země, Bůh. Nepochybuji o tom, že i Josef Hora do svých básní víru vložil, byl inspirován stejnými motivy a pocity jako Hrubín, či je podobně vnímal. Mohu vyslechnout námitku, že takto cítili všichni básníci té doby, ale je to omyl. Ostatní neměli tak propracované motivy, ani se u nich neobjevovaly tak hojně, jako u těchto dvou. Hora byl učitelem Františka Hrubína a to je zřejmě důvodem jisté spřízněnosti, proto si byli blízcí, protože svět vnímali podobně a stejnýma očima.

¹⁴⁶ KŘIVÁNEK, V. *Samoty Josefa Hory*. In TVAR literární obtýdeník č. 15, s. 4

¹⁴⁷ PÍŠA, A. M., *Básnické dílo Josefa Hory*. In HORA, J. *Básně*, s. 18

¹⁴⁸ HORA, J. *Básně*, s. 447

4.2 Bohuslav Reynek (1892 – 1971)

Bohuslav Reynek byl básník, překladatel a grafik. Byl věřící a jeho láska k Bohu a křesťanské cítění se v jeho tvorbě hojně objevovali. Není takovým „střídmým“ básníkem, který náboženské motivy naznačuje, či je metaforicky schovává. Svou víru dává na odiv, ale přesto je jaksi zamlžená, hovořící z velkých dálek. „*Rozuměl jsem, orientoval jsem se, ale cosi mi jej zase oddalovalo: připadalo mi, že melodie jeho veršů přichází ke mně z nesmírných dálek, prostírajících se za neviditelnou průzračnou stěnou, která rozptyluje a tlumí její hlasy.*“¹⁴⁹ Až melancholické je přirovnání Fučíka a jeho „zповěd“ z básní Reynkových. I u tohoto autora nacházím známé motivy, které se opakují v celé této práci, motiv přírody – chalupy, meze, ptáci, motýli, motiv chudého či chudoby, ale i stvoření.

4.2.1 Život autora

Bohuslav Reynek se narodil 31. května 1892 v Petrkově a zemřel 28. září 1971, ve stejném roce jako František Hrubín. Byl jediným synem farmáře, jeho otec z něj chtěl mít pokračovatele. To také zapříčinilo, že Bohuslav vystudoval zemědělství. Po otcově smrti dokonce nějaký čas vedl rodinnou farmu, než byla zestátněna. Vzal si za ženu francouzskou básnířku Suzanne Renaudovou a jí byl také ovlivněn ve své pozdější tvorbě. „...jsou svou vnější i vnitřní tváří do hlubin české, kultivovány navíc francouzskou reliéfností a jemností, na kterou se do Reynka zdál český jazyk příliš těžký...“¹⁵⁰

Bohuslav Reynek žil křesťanským životem. Život spojil se svou prací a básníkem byl spíše skromným a pokorným, který nedával na odiv svá díla, ale hledal inspiraci kolem sebe a v náboženských motivech. Mohu tvrdit, že byl částečně ovlivněn dobou a konkrétně expresionismem, ale i když v jeho sbírkách lze nalézt smutek, smrt a melancholii, tak i zde je jasně patrné křesťanství a víra. Reynkova grafická tvorba byla také vystavována i v zahraničí v rodišti jeho manželky, v naší zemi až v letech šedesátých. Reynek se věnoval také překladům z francouzštiny, zde je zřejmé, že byl ovlivňován svou ženou, ale nejen francouzština byla jeho doménou, byla pouze velmi výraznou částí jeho překladatelské tvorby, překládal také z jazyka

¹⁴⁹ FUČÍK, B. *Pozdrav Bohuslavu Reynkovi*. In REYNEK, B. *Rybí šupiny. Rty a zuby. Had na sněhu*, s. 7

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 8

německého. „*Reynkova umělecká cesta je nepřestajným dialogem s Bohem, s člověkem, se sebou samým. Jeho trýznivá pouť je ozařována světlem spásy.*“¹⁵¹

4.2.2 Dílo autora

První dochované básně jsou z roku 1912 a první grafiky z roku 1909. Ne, že by snad autor dříve netvořil, ale bohužel se dřívější díla nepodařilo zachovat. Nicméně Reynek byl v naší zemi velmi nedoceněn a opravdového uznání se mu dostalo až po pádu komunistického režimu. Je zřejmé, že jeho duchovní či dokonce uváděná katolická tvorba nebyla v dané době vhodná k publikování.¹⁵²

Autor psal nejen básně typicky ve verších, ale také básnickou prózu. Především „*Rybí šupiny*“ jsou touto formou psány a nic jim to neubírá na jejich kvalitě a hloubce.

*„...Hodiny jsou kruhovitá brána Edenu, o niž všechny laskominy se rozbíjejí. A nestačí již jediný meč andělův, aby ji bránil. Krouží zde dva, kdybys, zoufalče, jednoho rouhavě se chytil, mysle, že se tam nějak přemetneš, abys jako v klepetech byl rozmáčknut o druhý...“*¹⁵³

Autor překrásně vyjádřil příchod člověka k bráně nebeské. Při čtení Reynkova díla si člověk uvědomuje, že autor mnohdy používá slova, která se nám mohou zdát k tvorbě křesťanské nevhodná. „*...nádhernou barevnou obrazivostí, která jednotlivé detaily zceluje v organickou jednotu duchovní atmosféry...*“¹⁵⁴ Je zřejmá inspirace Biblií autora, jeho víra je nepopíratelná a on ji ve svých dílech neskrývá. Možná pro některé nedává svou víru na odiv prvoplánově, ale není pochyb, že je autorem křesťanským. Vždyť můžeme i tento „verš“ snadno srovnávat a hledat paralely. „*Toto je Hospodinova brána, skrze ni vcházejí spravedliví.*“¹⁵⁵

Už název další básně v této sbírce „*Poslední soud*“ jasně ukazuje na zaujetí autora motivy, které lze hledat v Bibli. Není nutné hledat mezi řádky, autor velmi výrazně a jasně rozpracovává tento motiv, který je mu evidentně blízký.

¹⁵¹ JUSTL, V. In: REYNEK, B. *Svěcení*, s. 122

¹⁵² Srov. DREXLER, L. *Bohuslav Rynek (1892 – 1971)*. [online].

¹⁵³ REYNEK, B. *Rybí šupiny. Rty a zuby. Had na sněhu*, s. 13

¹⁵⁴ SLAVÍK, I. In: REYNEK, B. *Rybí šupiny. Rty a zuby. Had na sněhu*, s. 162

¹⁵⁵ *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona. Žalmy 118:20*

„Den, kdy se naplní proroctví Hadovo „Budete jako Bůh“ – viděti budeme jako Bůh – navzájem se viděti...

...Ejhle, vše jest nahé jako v Ráji, vid'te, vy sladcí mučeníci, Josafat jest Ráj, a hubení Kozli na vyprahlém svahu číhají do plotu Zahrady Rozkoše a mečí hrozně a ze tlam jim srší plamen a zápach. ¹⁵⁶

Možná trochu syrové zdá se, ale různá přirovnání autorova, takto působí a naopak donutí čtenáře lépe se zamyslet a nechat se pohltnout. Nic tyto výrazy neubírají na velikosti básní a jejich motivů, nic jim neubírají z působivosti, naopak. Tato básníková stránka naprosto dokresluje jeho zaujetí pro věc a daný motiv.

Nyní bych mohla přejít k tomu, zda i zde nalezneme témata, o nichž mohu hovořit jako o stěžejních pro předchozí autory, především pak pro Františka Hrubína. Již jsem naznačila, že Reynek byl částečně ovlivněn expresionismem, a proto téma smrti, mrtvých, pohřbívání a hrobů zde jsou uvedena s jistou samozřejmostí. *„Vidím v obraze i svoje mrtvé tělo, není to již oharek ožehlý a ztvrdlý plameny bolesti; ale obraz umírání jest zachován,...* ¹⁵⁷ nebo v další básni *„...Duhová píseň kosa ve hrobě bílého světla, fialová píseň, teskná píseň v křišťálové běli,...* ¹⁵⁸

I další motivy jsou typické pro autora, který svou víru neskrývá, ale dává na odív, hovoří především o Bohu, Ježíši Kristu, Panně Marii, Podobenství apod. *„Reynkova poezie je prosycena křesťanskou zbožností až do dřeně jako u málokterého druhého českého básníka.* ¹⁵⁹ Posledním motivem, který se u Františka Hrubína velmi často objevoval a byl pro jeho sbírky téměř stěžejní, je motiv chudoby a chudého. První náznak nalézám v básni *„Oběť poslední“*: *„...v životě přehořkém moři trpce a strnule hoří, hladovy bez hnutí stojí, zejíce žádostí mojí,...* ¹⁶⁰ Jak jsem již přesvědčivě uvedla v básních Hrubínových, motiv hladového či hladovějícího a chudého spolu souvisí. *„Reynkův domov je Vysočina:*

¹⁵⁶ REYNEK, B. *Rybí šupiny. Rty a zuby. Had na sněhu*, s. 15

¹⁵⁷ REYNEK, B. *Rybí šupiny. Rty a zuby. Had na sněhu. Sen o smrti*, s. 31

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 39

¹⁵⁹ SLAVÍK, I. In REYNEK, B. *Rybí šupiny. Rty a zuby. Had na sněhu*, s. 164

¹⁶⁰ REYNEK, B. *Rybí šupiny. Rty a zuby. Had na sněhu. Oběť poslední*, s. 64

není to kraj ani vysokých hor ani úrodné a bohaté roviny, je to krajina neokázalá, plášť chudoby (ne však bídy); tak ji viděli i malíři, kteří se jí dotkli.“¹⁶¹

Pro práci bylo stěžejní, zda se motivy všech autorů skutečně opakují, zda od sebe navzájem čerpali a co je ovlivňovalo. Prožívali podobné dětství a ovlivňovala je stejná „krutá“ doba? Toto vše je možné s určitostí prokázat. Pro inspiraci byly zřejmě stěžejní jeho překlady, které nám prokazují spojitost mezi ním a Františkem Rubínem: „*Jako všechny Reynkovy překlady mají i překlady z Trakla své vady a kazy (násilnosti slovosledné, slovníkové ad.),... představují jeden z překladatelských činů, který ovlivnil českou poezii, zejména Fr. Halase, ale také V. Závadu, J. Zahradníčka, Fr. Hrubína,...*“¹⁶² Překlady ovlivňovaly i tvorbu samotného Reynka. Nyní se tedy dozvídám o propojení tohoto autora s Františkem Hrubínem, což je pro mě stěžejní okamžik. Původní předpoklad o ovlivnění Hrubína nebyl úplně milný, ale nejednalo se o tvorbu vlastní, nýbrž o překlady.

4.3 Thomas Stearns Eliot (1885 – 1965)

Thomas Stearns Eliot byl básník, esejista a dramatik. Narodil se v Americe, nicméně trvale žil v Anglii, kde také začal psát své básně. Byl a dosud je považován za jednoho z nejvlivnějších tvůrců světové poezie 20. století. Tomuto básníkovi byla udělena Nobelova cena za přínos pro poezii, za její velké obohacení. Byl básníkem, který se, stejně jako František Hrubín, vyvíjel a jeho tvorba získávala na kvalitě a posunovala hranice poezie. Začínal básněmi s veršovaným čtyřverším a postupně se propracovával ke složitějším kompozicím a tématům.

4.3.1 Život autora

Thomas Stearns Eliot se narodil v St. Louis v Missouri do staroanglické rodiny. Eliot studoval na Harvardu, v Oxfordu na Merton College. Nějaký čas pracoval jako učitel či bankovní úředník, nakonec ale zakotvil jako redaktor v nakladatelství Faber & Faber a zde se také později stal ředitelem. Byl zakladatel literárního časopisu *Kritérium*. Za Angličana může být Eliot pokládán až od roku 1927, kdy získal občanství, ve stejnou dobu také vstoupil do anglikánské církve.¹⁶³

¹⁶¹ SLAVÍK, I. In: REYNEK, B. *Rybí šupiny. Rty a zuby. Had na sněhu*, s. 155

¹⁶² Tamtéž, s. 159

¹⁶³ Srov. FRENZ, H. *Literature 1901 – 1967*.

Eliot byl básníkem převratné doby, stejně tak jako naši předchozí básníci, byl považován za průkopníka, psal nejen tvorbu „světskou“, ale též duchovně zaměřenou, dokonce u něj můžeme nalézt zaujetí pro metafyziku. Svou první báseň otiskl ve „svém“ časopise, v prvním čísle, její název byl „Pustá země“.

4.3.2 Dílo autora

Autorovo dílo zaznamenalo velký posun od jednoduchých veršů po složitá básnická dramata s volným veršem. Původně se Eliot obracel především k symbolismu a imagismu, byl těmito směry přinejmenším ovlivňován, nicméně ve třicátých letech dvacátého století se začíná svou tvorbou přiklánět k duchovní literatuře a snaží se pomocí této tvorby reflektovat danou dobu. Někdy tento básník bývá zařazen k moderně, jindy nacházím, že je především básníkem ztracené generace. Důležité ovšem je, že se dá považovat za básníka, který velmi ovlivnil básníky a světovou literaturu a svým dílem se snažil navazovat na metafyzické básníky 17. století.

Pro tento rozbor jsem použila básníkovu tvorbu zaměřenou na duchovní a křesťanské symboly a tudíž se jedná o tituly s názvem „Popeleční středa“, která byla poprvé vydána roku 1930 a dále o „Čtyři kvartety“, tato sbírka byla vydána roku 1944. Také se dotkneme básnického dramatu „Vražda v katedrále“, která byla napsána roku 1935 a tuto „hru“ básník napsal na počest sv. Tomáše Becketa. Nebudu se snažit všechny tyto básně rozebrat, ale bude pro mě především důležité, zda použitá témata a především motivy, které zde naleznou, se shodují či alespoň přibližují básnickým motivům Františka Hrubína.

Jako první se nám nabízí báseň „Popeleční středa“, která byla publikována v roce 1930, původně nesla věnování „pro mou ženu“. Nicméně toto věnování v dalších vydáních nebylo, protože se Eliot se svou ženou v roce 1933 rozvedl. Tato báseň je rozdělena do pěti částí. První tři části byly zveřejněny již před celým vydáním a to samostatně. V roce 1927 byla zveřejněna druhá část básně, v roce 1928 část první a v roce 1929 část třetí. Patrick Comerford k této básni píše, že Eliotova cesta ke křesťanství byla dlouhá a těžká a tato báseň není ani tak o Bohu jako o modlitbě k němu. Zároveň tvrdí, že v této básni se odráží velká duchovní zralost autora.¹⁶⁴

¹⁶⁴ Srov. COMERFORD, P. *Poems for Lent (1): „Ash Wednesday“, TS Eliot.*

*„Because I do not hope to know again
The infirm glory of the positive hour
Because I do not think
Because I know I shall not know
The one veritable transitory power
Because I cannot drink
There, where trees flower, and springs flow, for there is nothing again“¹⁶⁵*

I v Elitových básních zaznamenávám motivy přírody, nejen květiny, stromy, ale objevuji dále také zahrady, ovoce a další. Tyto motivy jsou skutečně, mohu říci, všeobecně používané, malebné a snadno dosaditelné pro představivost. Eliot tuto báseň nicméně koncipoval skutečně jako modlitbu, což pro nás znamená, že nacházíme biblický motiv, který jsme objevili i u Hrubína.

*„And pray to God to have mercy upon us
And pray that I may forget
These matters that with myself I too much discuss
Too much explain...“¹⁶⁶*

Eliot skutečně Boha oslovuje, stejně tak jsme našli toto oslovení u Hrubína, takže můžeme nalézt další z motivů, které jsou u autorů podobné či shodné. Otázkou však stále zůstává, zda tato prolínání motivů souvisí s dobou, s danou tvorbou či jsou jen náhodná. Vzhledem k množství motivů, které se shodují lze náhodu jistě vyloučit. I další z motivů zapadá do daného schématu.

*„Wavering between the profit and the loss
In this brief transit where the dreams cross
The dreamcrossed twilight between birth and dying
...The white sails still fly seaward, seaward flying*

¹⁶⁵ ELIOT, T. S. *Ash-Wednesday*, zpěv I.

¹⁶⁶ Tamtéž, zpěv I.

Unbroken wings... ¹⁶⁷

Zde je vložen motiv bílé barvy jako symbolu čistoty, křídla a i kříž. Navíc mohu srovnávat s Hrubínem i vyjádření života a smrti, respektive narození a umírání. Hrubín hovoří o zrození či o narození v jinotajích, používá více metafor, ale motivy jsou velmi podobné. Smrt samozřejmě odráží nejen umírání samotné, ale v daném spojení můžeme nalézt i stejný strach, něco, co je ukryto za básní samotnou.

Ovšem je znát rozdíl mezi Hrubínovou a Eliotovou tvorbou, některé výrazy a některá spojení bych určitě u Hrubína nehledala.

*„And the lost heart stiffens and rejoices
In the lost lilac and the lost sea voices...* ¹⁶⁸

Eliot používá velmi často přirovnání s mořem, plachtami, ptáky, toto u Hrubína nenacházíme. Také s oblibou u volného verše začíná stejným slovem, i samotný volný verš používá mnohem více. Konkrétně v této básni velmi hojně. Tyto ukázky nejsou sice typickým příkladem, nicméně předchozí z prvního zpěvu jsou zjevné.

Další sbírka „Four Quartets“ byla vydána v roce 1944 a obsahuje čtyři básně, což nám již napovídá název, „Burnt Norton, East Coker, The Dry Salvages a Little Gidding“. Názvy básní není nutné překládat, každý název je vlastně místem, které je Eliotovi blízké. Každá z básní má pět zpěvů, což evokuje jistý řád, který Eliot sbírce dává již předem. Tato sbírka je pojata jako jakási meditace nad čtyřmi živly, básník nám pomocí básní ukazuje jemu známá a milá místa. Sbírkou je také nazývána cyklem o vzduchu, zemi, vodě a ohni. Zemi zde básník spojil s prachem, což již předem evokuje „Prach jsi a v prach se obrátíš“.

*„Round the Conner. Through the first gate,
Into our first world, stall we follow
The deception of the thrush? Into our first world...* ¹⁶⁹

¹⁶⁷ ELIOT, T. S. *Ash-Wednesday*, zpěv V.

¹⁶⁸ Tamtéž, zpěv V.

¹⁶⁹ ELIOT, T. S. *Four Quartets. Burnt Norton*. Část. I.

Eliot hovoří o světě, který je na dohled, za rohem, můžeme si na něj skoro sáhnout, ale je to skutečný svět? Cítíme ten povzdech a to očekávání. Spojení brány a světa, první brány, první (či nový) svět, toto přirovnání světa jsme našli i u Hrubína, je zde zřejmé propojení motivů, ale není tolik pevné jako mezi českými autory.

Rozebírat Eliotovo dílo nebylo původním záměrem této práce, pro nástin použitých motivů v určité době je toto nastínění dostačující, další rozbor by byl vhodnější do jiné, či další práce. Nicméně jsem zjistila, že skutečně lze nalézt určitou shodu mezi autory, kteří tvořili v daném čase. Témata byla jistě spojena s dobou a vnímáním světa, zároveň ale zde je nepřehlédnutelné i spojení duchovní, které částečně ozřejmuje některé motivy, které jsou také shodné u Hrubína i Eliota.

Závěr

Stěžejním tématem této práce bylo hledání paralel a biblických motivů ve sbírkách a básních Františka Hrubína. Úkolem bylo je také rozebrat, najít shodná témata s jinými autory a popřípadě je porovnat mezi sebou. Zároveň bylo v tomto tématu vhodné sbírky utřídit a nalézt jádro daných motivů a pokusit se alespoň částečně ozřejmit.

Paralel v díle Františka Hrubína jsem našla bezpočet, navíc je nutné si uvědomit, že dílo, které bylo pro tuto práci vybráno, není kompletním dílem Hrubínovým, ale pouze jeho částí, která obnáší léta meziválečná a léta těsně po druhé světové válce. I přes tuto velmi omezenou dobu, byl Hrubín velmi plodným básníkem, a tudíž bylo možné čerpat pouze z části jeho děl. Tato část sbírek byla vybrána především proto, že v tomto období se Hrubín zabýval básněmi i z jiného úhlu, jeho motivy byly přibližovány Písmu a on sám „se hledal“. Hledal především cestu, kterou se má vydat a jakým směrem své motivy posouvat. Od čistě náboženského charakteru přecházel ke světským motivům, i když jak jsem řekla, tento přerod někdy probíhal dokonce v rámci jedné básně. V „Jobově noci“ jsme byli svědky toho jak, od biblického motivu Jóba autor odchází ke světskému. U dalších básní tomu bylo jinak. Hrubín koketoval s motivy, snažil se je prozkoumat do nejmenších detailů a zároveň jim dával i různé role. Od chudého smutného k chudému veselému, od rakve ke kolébce, od hrobu a země ke slunci a křídům. Hrubín se nesnažil jen o jakýsi transcendentní pohled, ale zároveň o pohled lidský.

K jednotlivým rozborům básní bylo v průběhu práce řečeno mnohé, nicméně je velmi důležité zdůraznit, že nejen motivy, ale i nálada byla důležitou součástí jednotlivých básní. Básně Hrubínovy vznikaly za velmi bouřlivé doby, za doby, která měla velmi velký vliv na celkovou básnickou populaci, která básně tvořila. Na srovnání jsem názorně ukázala, jak i ostatní básníci tedy Hora a Reynek a Eliot, tvořili za stejných okolností velmi podobné básně. Ne snad, že by docházelo ke kompilátům, nicméně doba si žádala podobné motivy a podobná zaujetí pro daný čas. Proto jsem byla schopna „srovnávat“ básně jednotlivých autorů, protože nelze říci, že by byli inspirováni stejným druhem autora (i když i to se nám podařilo zjistit – přinejmenším drobné zaujetí pro konkrétního zahraničního kolegu), ale šlo

především a v první řadě o dobu. O válku, která dávala autorům pocit, o kterém museli psát stejně a podobně jej vyjadřovat.

Aby čtenář lépe pochopil dobu, která přinášela obecně všem básníkům těžké a mnohdy nelidské podmínky, předkládám k nahlédnutí postoj římskokatolické církve, která během II. světové války měla ve svém čele Pia XII. Jeho postoj k válce byl poměrně neutrální, snažil se nejprve válce zabránit a poté se raději nevyjadřoval. Církev sama stála v tomto období někde na pomezí, papež sám nebyl navenek příliš sdílný, určité věci nechával plynout, nechtěl vyvolávat spory.¹⁷⁰ Nicméně je toto hledisko možná lehce tendenční, protože se dozvídáme o jiném postavení církve, respektive papeže. Veřejně se sice neangažoval tak, jak by si mnozí představovali, ale zachránil mnoho židů a velmi se osobně v těchto záchranách angažoval.¹⁷¹ Ovšem pro mě je důležité především to jak církev válku vnímala, abych mohla pochopit a vysvětlit postoje samotných básníků. Byli s církví zajedno? Mohla jim církev ukazovat směr? Můžeme jej nalézt v encyklice Pia XII. „*Communium interpretes dolorum*“, zde již v úvodu nalézáme prosbu o ukončení či opuštění té hrozné doby, která je pro národy tak těžká a způsobuje jim mnohá utrpení. Celá tato encyklika je vlastně modlitbou za mír.¹⁷² Možná není pro náš rozbor důležité, jakým způsobem hodnotí Pius XII. válku či jak ji komentuje, ale je nezbytné toto hodnocení pro dokreslení celkové situace dané doby. Věřící lidé vnímali poselství papeže, většinou s ním byli obeznámeni a tudíž i na ně toto církevní poselství působilo a vytvářelo náhled na danou dobu.

Poslední částí práce bylo srovnání autorů, nastínění možných ovlivnění tvorby a zároveň bylo důvodem srovnání nalezení souvislostí a stejných témat a motivů, které autoři dané doby používali. Motivy, které se objevovaly u českých autorů, jsme našli i u uvedeného autora zahraničního. Skutečnost, že určité motivy používá více autorů je dána nejen dobou, v tomto případě válečným a meziválečným obdobím, které jistě autory velmi poznamenalo, ale zároveň faktem, že autoři byli vnitřně duchovně propojeni. Nemusíme se tedy zabývat myšlenkou, proč se u autorů objevují paralely s Písmem či biblické motivy, protože autoři byli (i dle svých

¹⁷⁰ Srov. SCHOENBERG, S. *Pope Pius XII. and the Holocaust.*

¹⁷¹ Srov. AKIN, J. *How Pius XII. Protecte Jews.*

¹⁷² Srov. PIUS XII. *Comunium interpretes Dolorum.*

vyjádření) vnitřně spjati s Bohem. Toto sepjetí jim umožnilo z daných témat čerpat a my máme možnost nalézat propojení v jejich dílech.

Odpověď na základní otázky jsou tedy zřejmé. Můžeme nalézt v Hrubínově díle paralely s Písmem? Ano, těchto paralel je bezpočet a jistě jsme mnohé ani nezmnili. Objevují se u Františka Hrubína biblické motivy? Opět můžeme odpovědět kladně, nicméně zároveň musíme poznamenat, že Hrubín ne vždy tyto biblické motivy vnímal duchovně, někdy je používal spíše světsky, a tudíž zde spojení s Písmem bylo spíše „mluvnické“ než obsahové. Objevují se podobné, či shodné motivy i u jiných autorů dané doby? Ano, můžeme nalézt téměř všechny motivy u autorů českých a některé i u autora zahraničního. Motivы nebyly vždy používány ve stejné souvislosti, ale měly pevný řád a charakter, který můžeme propojit. Pokud bychom chtěli odpovědět na otázku, zda bylo dosaženo i dílčích cílů, jako je rozbor díla a jeho alespoň částečné utřídění, tak zde by mohl být výsledek přesvědčivější, nicméně použitá literatura a hlavně období, které pro nás bylo stěžejní, nedovoluje více a hlouběji sbírky třídit a řadit.

V této práci byly použity zdroje knižní a internetové. Většina z nich byla citována, některé však posloužily pouze jako další vodítko, či další materiál k hlubšímu pochopení tématu a tudíž jejich citace nebyly opodstatněné, na výslednou práci však měly výrazný vliv, a proto jsou uvedeny.

Diplomová práce byla silnou motivací k přečtení díla Františka Hrubína nejen proto, že bylo nezbytné provést rozbor daných děl a básní a nalézt či nenalézt daná témata a motivy, ale zároveň proto, že Hrubín je inspirující básník a spisovatel a každý, kdo jej bude číst, musí mít stejný vnitřní pocit.

Hrubíne, kde jsi, kams odešel, odkuds přišel...

Hrubíne, básníku, postůj a sděl mi svůj úděl, pověz, co cítíš, čím trpíš!

Básníku, andělé tě provázejí a tys ještě neslyšel...

Nemáš ruce pevné a dlaně ztvrdlé, nemáš zem pod nohama, což cítíš!

Bože, pomoz básníkovi, půjč mu pero, půjč mu lásku,

Nechej myšlenky plout a dostůj svým slovům,

Bože hledej se mnou ten prostý čas, je ho jak máku,

Ale nemá stejný směr, nemá potřebu sdělovat hlasům.

Proč slova neplynou snadno a lehce, kam se ztratila...

Proč jsme jen kapkou v dnešním moři?

Kde je úcta, vášeň, láska, kam se víra poděla...

Kde se naše myšlenky bortí, kam se noří?

Hrubíne, básníku, pomoz nám, pomoz...

Bože, nech nás nahlédnout pod ta mračna,

Dopřej nám, Bože, dopřej ten lomoz...

Básníku, tvá slova budou vždy věčná.

Každá chvíle černá i rudá, přináší kouzlo okamžiku,

Každá vzdálenost i míle, přináší další vzpomínku,

Nemohu zapomenout na ta slova básníku,

Nechci nechat bez povšimnutí tvou krásnou sbírku.

Mám tolik nevyřčeného, které musím říct,

Mám vůbec tolik sil pro dílo další...

Někdy se mi zdá, že jsem již vyčerpaná a spím

Snažím se doplnit tvé čtyřverší.

Musím prosit o další myšlenku,

Musím chtít další rozhřešení,

Nedovol mi polevit tady ani při venku,

Nedopust', ať moje verše nedozrají.

Hrubíne, básníku, tvoje verše jsou teď mé,

Myšlenky plují s tebou v dál,

Chudý naráží na vlnu touhy vzdálené

A přechází se mnou ten tenký práh, práh zapomnění...

Texty Františka Hrubína:

HRUBÍN, F. *Verše*. Praha: Československý spisovatel, 1956. ISBN neuvedeno

HRUBÍN, F. *Špalíček pohádek*. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1960. ISBN neuvedeno

HRUBÍN, F. *Země sudička*. Praha: Československý spisovatel, 1968. ISBN neuvedeno

HRUBÍN, F. *Proměna*. Praha: Československý spisovatel, 1958. ISBN neuvedeno

HRUBÍN, F. *Jobova noc*. Praha: Mladá fronta, 1959. ISBN neuvedeno

HRUBÍN, F. *Říkej si se mnou*. Praha: Albatros, 2010. ISBN 978-80-87209-54-7

HRUBÍN, F. *Torzo noci*. Praha: Československý spisovatel, 1967. ISBN neuvedeno

HRUBÍN, F., FUJEROVÁ, O. *U zeleného delfína*. Praha: Melantrich, 1948. ISBN neuvedeno (překlad GOUDGE, E. Green Doléhán Street.)

HRUBÍN, F. *Opilý koráb*. Praha: Mladá fronta, 1958. ISBN neuvedeno. (překlad RIMBAUD, J. A. *Le Bateau ivre*.)

HRUBÍN, F. *Říkejte si se mnou*. Praha: Studio Trnka, 2010. ISBN 978-80-87209-54

HRUBÍN, F. *Torzo noci*. Praha: Československý spisovatel, 1967. ISBN neuvedeno

HRUBÍN, F. *Konkrétní čtenář*. Rudé právo. Praha: Ústřední výbor KSČ, 1966, 5/29, příloha č. 1. [cit. 30. března 2013]. Dostupné na WWW: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1966/5/29/1_png>

HRUBÍN, F. *Slavná je řeka poezie*. Literární noviny. Praha: Svaz československých spisovatelů, 1960. [online]. [cit. 21. 3. 2013]. Dostupné na WWW: <<http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?p>>

HRUBÍN, F., ČERNÝ, V. *Vzájemná korespondence z let 1945-1953*. Praha: Torst, 2004. ISBN 80-7215-222-X.

HRUBÍN, F. *Romance pro křídlovku*. Praha: Československý spisovatel, 1966. ISBN 22-011-66.

HRUBÍN, F. *Až do konce poezie*. Praha: Československý spisovatel, 1975. ISBN neuvedeno.

Ostatní prameny:

- AKIN, J. *How Pius XII. Protecte Jews*. Catholic Answers, 1996 – 2013. [online], ©1996–2013, [cit. 23. 3. 2013] Dostupné na WWW: <<http://www.catholic.com/documents/how-pius-xii-protected-jews>>
- ALTER, R. *The World of Biblical Literature*. New York: Basic Books, 1991. ISBN 0-465-09256-X
- BERZ, O. *Nový výbor dětských básniček Františka Hrubína ilustroval Matěj Forman*. iDNES.cz [online], poslední aktualizace 22. května 2011 [cit. 12. 2. 2013]. Dostupné na WWW: <http://kultura.idnes.cz/novy-vybor-detskych-basnicek-frantiska-hrubina-ilustroval-matej-forman-1oq-/literatura.aspx?c=A110521_130055_literatura-ob>
- Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona*. 10. vydání. Praha: Česká biblická společnost, 2001. ISBN 80-85810-27-1.
- BRABEC, J., Zpěv hrobů a slunce, In HRUBÍN, F. *Země sudička*. Praha: Československý spisovatel, 1977, s. 207 – 212. ISBN neuvedeno
- COMERFORD, P. *Poems for Lent (1): „Ash Wednesday“, TS Eliot*. Cambridge, 2012. [online]. [cit. 22. února 2012]. Dostupné na WWW: <revpatrickcomerford.blogspot.cz/2012/02/poems-for-let-1-ash-Wednesday-ts-eliot.html>
- DREXLER, L. *Hukl a Reinkarnace aneb Když Rynek zpívá*. [online], poslední aktualizace 31. října 2007 [cit. 12. 3.2013]. Dostupné na WWW: <<http://revue.theofil.cz/revue-clanek.php?clanek=160>>
- DREXLER, L. *Bohuslav Rynek (1892 – 1971)*. [online], poslední aktualizace 31. října 2007 [cit. 2. 2. 2013]. Dostupné na WWW: <<http://revue.theofil.cz/revue-clanek.php?clanek=61>>
- ELIOT, T. S. *Pustá země*. Praha: Otis, 1996. ISBN 80-85940-09-4
- ELIOT, T. S. *Murder in the Cathedral*. Harcourt: Brace & World, 1963. ISBN neuvedeno.
- ELIOT, T. S. *Ash Wednesday*. London: Farber & Farber, 1963. ISBN neuvedeno
- ELIOT, T. S. *Four Quartets*. Orlando: Permissions Department, 1971. ISBN 0-15-633225-6

- FIALA, D. *Josef Hora*. [online]. ©2008–2013, poslední aktualizace 26. 3. 2013 [cit. 27. 3. 2013]. Dostupné na WWW: <<http://www.databazeknih.cz/životopis/josef-hora-848>>
- FORST, V. a kol., *Lexikon české literatury 2/1*. Praha: Akademiika, 1993, ISBN 80-200-0468-8.
- FRENZ, H. *Literature 1901 – 1967*. Amsterdam: Elsevier Publishing Company, 1969. ISBN neuvedeno
- HEŘMAN, Z. a kol., *Čtyři studie o Františku Hrubínovi*. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1960. ISBN neuvedeno.
- HORA, J. *Básně*. Praha: Československý spisovatel, 1955. ISBN neuvedeno
- HORA, J. *Knih domova*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, n. p., 1958. ISBN neuvedeno.
- HOZNAUER, M. a kol. *Česká literatura po roce 1945*. Praha: Fortuna, 1992. ISBN 80-85298-48-1
- KARFÍK, V. *Tak se mi jeví svět v tu chvíli*. MF Dnes, Kavárna, 18. září 2010.
- KŘIVÁNEK, V. „Nová země“ *Františka Hrubína versus „stará země“ Jana Zahradníčka*. [online]. [cit. 12. 3. 2013]. Dostupné na WWW: <<http://www.ucl.cas.cz/edicee/data/sborniky/2005/iai/krivanek.pdf>>
- KŘIVÁNEK, V. *Samoty Josefa Hory*. TVAR literární obtýdeník č. 15. [online]. Praha: Klub přátel Tvaru, 1998. ISSN 0862-657-X. [cit. 22. 2. 2013]. Dostupné na WWW: <www.itvar.cz/prilohy/400/T15_98.pdf>
- KOSÁK, M. *Píše Michal Kosák*. [online]. ©2010–2013. Institut pro studium literatury. [cit. 11. 2. 2013]. Dostupné na WWW: <<http://www.ipsl.cz/index.php?id=136&menu=echa&sub=echa&str=aktualita.php>>
- MÁLKOVÁ, I., *Adresát František Hrubín: dopisy F. Hrubína, J. Seiferta, J. Strnadla, E. Frynty*. Brno: 1962
- PALÁN, A. *Bohuslav Reynek je stále naším současníkem*. [online]. [cit. 22. 1. 2013]. Dostupné na WWW: <<http://katyd.cz/tema/bohuslav-reynek-je-stale-nasim-soucasnikem.htm>>
- PAVELKA, M. *TS Eliot – Čtyři kvartetá. Rozjímání o bytí v čase*. [online]. Bratislava: Artblog, 2011. [cit. 2. 2. 2013]. Dostupné na WWW: <http://artblog.sk/2011-05-02/t-s-eliot-styri-kvarteta-rozjimanie-o-byti-v-case/>

- PIUS XII. *Communium interpretes Dolorum*. Řím: U Svatého Petra, 1945. [online]. [cit. 15. 3. 2013]. Dostupné na WWW: http://vatican.va/holy_father/pius_xii_enc_15041945_communium-interpretes-dolorum_en.html
- POHORSKÝ, M., Hrubínovy verše z časů "Jobovy noci". In HRUBÍN, F. *Jobova noc*. Praha 1977, s. 7 - 41
- STRNADEL, J. *František Hrubín*. Praha: Československý spisovatel, 1980. ISBN neuvedeno
- REYNEK, B. *Rybí šupiny. Rty a zuby. Had na sněhu*. Praha: Vyšehrad, 1990. ISBN 33-863-90
- REYNEK, B. *Svěcení*. Praha: Odeon, 2001. ISBN 80-207-1099-X
- SCHOENBERG, S. *Pope Pius XII. and the Holocaust*. Jewish virtual library, 2012. [online]. [cit. 14. 3. 2013]. Dostupné na WWW: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/anti-semitism/pius.html>>
- TOMÁŠEK, K. *Tři chvíle*. Kulturní tvorba. [online]. Praha: vydavatelství ÚV KSČ, 1966. [cit. 17. 3. 2013]. Dostupné na WWW: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=KultT/4.1996/11/8.png>
- UHDE, M. *Má čítanka – František Hrubín*. Revue politika. [online]. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. [cit. 25. 2. 2013]. Dostupné na WWW: <<http://cdk.cz/rp/clanky/276/ma-citanka-frantisek-hrubin/>>
- VACÍK, M. *Básník a poezie našeho světa*. Literární noviny. [online]. Praha: Svaz československých spisovatelů, 1959. [cit. 5. 2. 2013]. Dostupné na WWW. <<http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNII/8.1959/49/1.pmg>>
- VOKOUN, J. *Básníkovi zápasy s Bohem*. Listy 6/2004. Olomouc: Burian a Tichák, s.r.o., 2004.

ABSTRAKT

HANDŠUHOVÁ, L. *Biblické motivy v díle Františka Hrubína*. České Budějovice 2013. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce doc. Mgr. Jaroslav Vokoun, Th. D.

Klíčová slova: **poezie, biblické motivy, Bible, náboženské motivy,
Teologie a poezie, Písmo, Hrubín, Hora, Reynek, Eliot**

Práce se snaží o rozbor děl Františka Hrubína, ve kterých lze nalézt paralely s Písmem či biblické motivy. Nalezené motivy práce třídí na motivy, které lze srovnat s Písmem a na ty, které nelze. Důležité je zjištění, zda nalezené motivy svou podstatou lze označit za biblické, či je autor užívá i jiným způsobem. Dílčím cílem je nalezení shodných motivů v dílech dalších autorů a porovnat s motivy Františka Hrubína. Práce hledá spojitosti mezi náměty, motivy a dobou či samotnou tvorbou autora a jeho současníků.

ABSTRACT

HANDŠUHOVÁ, L. *Biblical motives in the work of František Hrubín*. České Budějovice 2013. Diploma work.

Key words: poetry, biblical themes, The Bible, religious themes, theology
and poetry, Scripture, Hrubín, Reynek, Eliot

The thesis attempts to analyse the František Hrubín's poetry in which the parallels with The Scripture or biblical themes could be found. The thesis sorts discovered themes to those that can and to those that cannot be analyzed with the Scripture. The important findings is whether the discovered themes can be essentially marked as biblical or if they are used also with the other meaning by the author. Partical objective is the finding of identical themes in the other authors pieces and comparing them with the themes of František Hrubín. The thesis looks for the connections between the subjects, themes or with the author's writing itself or his contemporaries.